

LUNDS
UNIVERSITET

Lethal Autonomous Weapons Systems

Att addera ett människorättsligt perspektiv

Frida Reisdal, MRSG31
Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
HT-terminen 2018
Handledare: Beckman, Olof

Abstract

Lethal autonomous weapons systems (LAWS), as they are dependent on artificial intelligence (AI), do not yet exist. Nevertheless, their future compliance with International Humanitarian Law (IHL) is currently an issue requiring research and debate. Hitherto, less has been said regarding LAWS' compliance with International Human Rights Law (IHRL). This report aims to shed light on these issues. Primarily based on analyzing four articles published between 2012 and 2013, the main question to be explored is *In what way does the development of LAWS affect human rights?* This question may be answered through two sub-questions. The first, *What principles of Humanitarian Law are discussed in the debate?* will be examined using a quantitative text analysis methodology. The second, *How does the principles of Humanitarian Law relate to a Human Rights perspective?* will be examined using a comparative methodology, relating to the use of a human rights perspective as theory. The analysis shows that the IHL principles of distinction and proportionality along with accountability are the main focus of the debate. It further concludes that, in comparison, the principles of IHL and IHRL are incompatible. If one wishes to uphold the importance of human rights, considering the potential future use of autonomy, the discussion needs to include a human rights perspective.

Nyckelord: dödliga autonoma vapensystem, artificiell intelligens, humanitär rätt, människorätt, mänskliga rättigheter

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering, frågeställning och syfte	4
1.2 Bakgrund	5
1.2.1 Ett förbud	6
1.2.2 Relationen mellan IHL och IHRL	7
1.3 Material och avgränsning	8
1.3.1 Primär- och sekundärmaterial	10
2. Teori och metod	14
2.1 Människorättsligt perspektiv	14
2.2 Definition av LAWS	16
2.3 Metod	17
2.2.1 Kvantitativ innehållsanalys	18
2.2.2 Komparativ prediktionsstudie	19
3. Litteraturoversikt och tidigare forskning	21
4. Analys	26
4.1 Kvantitativ innehållsanalys	27
4.1.1 Sharkey	27
4.1.2 Asaro	29
4.1.3 Schmitt	31
4.1.4 Anderson och Waxman	33
4.1.5 Sammanställning	35
4.2 Komparation	35
4.2.1 Distinktion, försiktighet och likabehandling	36
4.2.2 Proportionalitet, ansvarsutkrävande och rätten till liv	38
4.2.3 Nödvändighet, att respektera skydda och uppfylla	39
4.2.4 Martensklausulen	41
5. Resultat och Diskussion	43
5.1 Resultat	43
5.2 Diskussion	44
Referenser	49

1. Inledning

Artificiell intelligens (AI) har under de senaste åren fått stor uppmärksamhet i media, forskning och debatt. Dagens AI brukar beskrivas som snäv, alltså intelligens som skickligt utför en specifik uppgift som den utformats att bemästra, till exempel att spela schack.¹ Ännu har inte så kallad generell artificiell intelligens (AGI) utvecklats, alltså intelligens på mänsklig nivå som kan utföra i princip vilken uppgift som helst, men för många forskare är det målet.² Strävan mot att avancera AI har medfört debatt kring huruvida utveckling och användning av dödliga autonoma vapensystem bör förbjudas. Inom debatten finns en tydlig skiljelinje mellan förespråkare av och motståndare mot ett förbud. Förespråkare menar att vapensystemen kommer att bryta mot internationell humanitär rätt, sänker tröskeln för att starta krig och kommer att försvåra ansvarsutkrävande. Därför menar de att det är av högsta prioritet att människor, inte maskiner, fortsatt tar beslut över liv och död. Motståndare menar däremot att humanitärretten är ett tillräckligt robust regelverk och att ett förbud därför inte tillför något. Dessutom, menar de, har vapensystemen potential att öka precisionen i väpnad konflikt och därmed rädda liv på både kombattanter och civila. Ett förbud skulle följaktligen innebära att gå miste om en enorm möjlighet att göra krig mer skonsamt.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Innan arbetets problemformulering presenteras är det av betydelse att förklara de akronymer som används i arbetet. Dödliga autonoma vapensystem (på engelska: Lethal Autonomous Weapons Systems), betecknas för enkelhetens skull med den engelska akronymen LAWS. Internationell humanitär rätt (på engelska: International Humanitarian Law) betecknas från och med nu IHL och människorätt (på engelska: International Human Rights Law) betecknas hädanefter IHRL.

I tidigare forskning och debatt har LAWS i relation till IHL, som ställer krav på stridsmedel och stridsmetoder, varit fokus. Forskning har främst undersökt och diskuterat om och hur LAWS kan uppfylla tre principer inom IHL:

¹ Tegmark, Max, *Liv 3.0: att vara människa i den artificiella intelligensens tid*, Volante, Stockholm, 2017, s. 40.

² Ibid, s. 173.

försiktighetsprincipen, proportionalitetsprincipen och distinktionsprincipen. I debatter har även ansvarsutkrävande, militär nödvändighet och så kallad meningsfull mänsklig kontroll varit mål för diskussion. IHRL och mänskliga rättigheter har däremot inte diskuterats i lika hög grad. Med utgångspunkt i tidigare forskning syftar arbetet därför till att addera ett människorättsligt perspektiv. Genom att analysera debatten beskriven ovan, och komparativt undersöka hur principer inom IHL förhåller sig till ett människorättsligt perspektiv, används analysen för att diskutera på vilket sätt utvecklingen av LAWS kan tänkas påverka mänskliga rättigheter.

Arbetet syftar till att besvara frågan *På vilket sätt påverkar utvecklingen av dödliga autonoma vapensystem mänskliga rättigheter?* Den övergripande frågeställningen ska besvaras genom att undersöka och besvara de två delfrågorna *Vilka principer inom humanitärrätten diskuteras i debatten?* och *Hur förhåller sig humanitärrättens principer till ett människorättsligt perspektiv?* Det är värt att poängtera att arbetets syfte inte är ta ställning till om ett förbud bör införas eller ej.

1.2 Bakgrund

I sin bok "Liv 3.0: att vara människa i den artificiella intelligensens tid" definierar Max Tegmark AI som icke-biologisk intelligens.³ Dagens snäva AI hjälper till med ansiktsgenkänning, är duktig på spel som Jeopardy och schack, och gör bilar självkörande. Om dagens AI avanceras kan AGI uppnås. Ytterligare en form av AI, som blir möjlig först när AGI utvecklats, är superintelligens, alltså intelligens på en nivå mycket högre än människans. Om superintelligens uppnås kan en så kallad intelligensexlosion inträffa, vilket innebär att AI kan självförbättras i snabb takt.⁴ En undersökning från 2017 visar att forskare tror att det finns 50% chans att AI presterar bättre än människan i alla uppgifter om 45 år, alltså att AGI kommer utvecklas.⁵ Forskare är dock oense och det är omöjligt att med säkerhet veta om vi kommer att utveckla AGI eller inte.⁶

³ Ibid, s. 33.

⁴ Ibid s. 52.

⁵ Grace; Salvatier; Dafoe; Zhang & Evans, *When Will AI Exceed Human Performance? Evidence from AI Experts*, 2017.

⁶ Tegmark, 2017, s. 52-53.

1.2.1 Ett förbud

Idag finns inget förbud mot LAWS. Huruvida systemen bör regleras har dock diskuterats både internationellt och nationellt. Inför 2015 års International Joint Conference on Artificial Intelligence (IJCAI) publicerade organisationen Future of Life ett öppet brev i vilket ett förbud efterlyses. Brevet har signerats av nära fyra tusen forskare, bland andra Stephen Hawking, Elon Musk och Steve Wozniak.⁷ År 2016 sammansattes en expertgrupp (Group of Governmental Experts to the CCW on Lethal Autonomous Weapons Systems) som sedan dess träffats vid ett antal gånger. En sammanfattande rapport från sammankomsten i april 2018 ger uttryck för två skilda sidor, en för och en emot ett internationellt förbud. Rapporten visar också att internationellt konsensus kring att behålla så kallad meningsfull mänsklig kontroll vid utvecklandet och användandet av LAWS har ökat. Vad meningsfull mänsklig kontroll innebär, är däremot inte definierat.⁸ The Campaign to Stop Killer Robots grundades 2012 och är en sammanslutning av icke-statliga organisationer, bland annat Human Rights Watch och Amnesty International. De menar, i linje med Future of Life, att ett förbud vore positivt.⁹ I deras rapport ”Country Views on Killer Robots” från 2018 listas 26 länder, exempelvis Argentina och Mexico, som är för ett förbud.¹⁰

Sverige har inte anslutit sig till listan över nationer som önskar att införa ett förbud, men under den allmänna remisstiden 2017/2018 besvarade Margot Wallström en interpellation och en skriftlig fråga på ämnet. Wallström menar att frågan kring LAWS är komplicerad, dels eftersom det saknas en enhetlig definition av den sortens vapen, dels eftersom LAWS ännu inte existerar.¹¹ Om det behövs särskild reglering eller inte, menar Wallström, är för tidigt att säga.¹² Wallström poängterar dock att IHL är en viktig utgångspunkt för användning av vapen i väpnade konflikter.¹³ Wallström säger också att det för henne är ”klart att en människa alltid i sista hand måste ta ansvar för beslut om liv och död”.¹⁴

⁷ Future of Life Institute, *Autonomous Weapons: an Open Letter from AI & Robotics Researchers*, 2015.

⁸ Rosen Jacobson, B (2018), *Searching for meaningful human control*, The April 2018 meeting on Lethal Autonomous Weapons Systems, DiploFoundation Policy Papers and Briefs 10, s. 2, 6-7.

⁹ Campaign to Stop Killer Robots, stopkillerrobots.org, *The Solution*, senast besökt 181220.

¹⁰ Campaign to Stop Killer Robots, *Country Views on Killer Robots*, 2018.

¹¹ Interpellation 2017/18:20, Stig Henriksson, *Autonoma vapensystem*, Anf. 1, Margot Wallström, s. 5.

¹² Svar på skriftlig fråga 2017/18:285 av Rasmus Ling, *Autonoma vapensystem*, Margot Wallström, s. 4.

¹³ 2017/18:20, *Autonoma vapensystem*, Anf. 5, Utrikesminister Margot Wallström (S), s. 10.

¹⁴ Ibid, Anf. 3, s. 9.

I februari 2018 publicerade Sveriges regeringskansli rapporten ”Nationell inriktning för AI”. Rapporten förklarar att Sverige ska "vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter". Med hjälp av digital utveckling kan landets konkurrenskraft och välfärd öka, men det kräver rätt förutsättningar. Rapporten förklarar att Sverige därför till exempel behöver arbeta proaktivt med de svårigheter som AI bringar. Utvecklingen kan komma att innebära oönskade konsekvenser såsom diskriminering och att demokratin påverkas negativt.¹⁵ Regeringskansliet skriver också att Sverige, genom att nationellt arbeta med frågan och internationellt driva den, har ”möjlighet att ta en ledarroll inom etisk, säker och hållbar användning av AI.”¹⁶

1.2.2 Relationen mellan IHL och IHRL

Relationen mellan IHL och IHRL, som båda är delar av den internationella rätten, är komplicerad och omtvistad. Eftersom arbetet komparativt undersöker hur principer inom IHL förhåller sig till ett människorättsligt perspektiv som grundas på IHRL, är relationen värd att belysa.

IHL är internationella regler som stadgas av traktat eller sedvanerätt.¹⁷ IHL reglerar anledningar till krigsföring (*jus ad bellum*) och krigsföring (*jus in bello*), och har som syfte att begränsa och lindra lidandet för människor som drabbas av krig.¹⁸ Reglerna stadgas i Genèvekonventionen och dess tilläggsprotokoll. IHL är applicerbar i krigstid och bindande för alla aktörer som deltar i väpnad konflikt.¹⁹

IHLR är, liksom IHL, internationella regler som stadgas av traktat eller sedvanerätt. Alla människor skyddas av IHRL som gäller alltid och överallt.²⁰ Att IHRL fortsätter gälla vid väpnad konflikt är konstaterat. Hur, är däremot en fråga som fortfarande diskuteras. Till exempel finns rättigheter inom IHL som inte ryms inom IHRL, och vice versa.²¹

¹⁵ Regeringskansliet, *Nationell inriktning för artificiell intelligens*, 2018, s. 4.

¹⁶ *Ibid*, s. 8.

¹⁷ International Committee of the Red Cross (ICRC), *International Humanitarian Law and International Human Rights Law - Similarities and differences*, 2003, s. 1.

¹⁸ Beckman, Olof, "Humanitär rätt" i Linderfalk, Ulf (red.), *Folkrätten i ett nötskal*, Studentlitteratur, Lund, 2006, s. 171-172.

¹⁹ ICRC, 2003, s. 1-2.

²⁰ *Ibid*, s. 1.

²¹ Sivakumaran, Sandesh, "International Humanitarian Law" I Moeckli; Shah; Sivakumaran & Harris, (red.), *International human rights law*, Oxford University Press, Oxford, 2014, s. 494-495.

De två förefaller besläktade men distinkt skilda, skriver René Provost i sin bok ”International Human Rights and Humanitarian Law”, där han jämför de två rättssystemen.²² Både IHRL och IHL delar en central värdegrund: att skydda och respektera alla personers värdighet.²³ Den typiska uppfattningen, förklarar Provost, är att IHRL gäller det vardagliga livet och reglerar relationen mellan staten och individen medan IHL gäller i krigstid och reglerar relationen mellan krigsförande stater och skyddade personer. Sett till det stora appliceras de i olika situationer men avståndet mellan de två, skriver Provost, har minskat och skapat överlappning mellan systemen. Vidare menar Provost, har de två rättssystemen påverkat varandras utveckling. Till exempel uppkom FN:s Allmänna förklaring om mänskliga rättigheter (Universal Declaration of Human Rights, från och med nu: UDHR) 1948 ur efterkänningar av andra världskriget och Nürnbergrättegångarna, där personer fälldes för brott mot mänskligheten. Genèvekonventionens artiklar från 1949, kan likvis sägas ha influerats av UDHR.²⁴ Till exempel förbjuds tortyr både i Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll artikel 75(2) och i UDHR artikel 5.²⁵

1.3 Material och avgränsning

De vapensystem som uppsatsen handlar om existerar ännu inte. Eftersom forskare inte vet om eller när nödvändig AI-utveckling kommer att utvecklas, är det svårt att veta något med säkerhet. Det avspeglas också i debatten kring LAWS, som vittnar om att konsekvenserna är svåra att överblicka. Trots det uttrycker frågeställningen underförstått att framtidens AI kommer ha stor betydelse. Utgångspunkten är nödvändig för arbetet och medvetet vald baserat på bland annat omnämmandet av LAWS som tredje revolutionen av krigsföring.²⁶ Bara utifrån möjligheten att scenariot med fullt utvecklade LAWS finns förefaller det, trots att vi inte kan veta något med säkerhet, vara av relevans att diskutera LAWS utifrån ett människorättsligt perspektiv.

²² Provost, René, *International human rights and humanitarian law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002, s. 8.

²³ Ibid, s. 2.

²⁴ Ibid, s. 5-7.

²⁵ International Committee of the Red Cross (ICRC), Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art 75(2) och *Universal Declaration of Human Rights*, UN Doc. A/RES/217 (III), 10 December 1948, art 5.

²⁶ Future of Life Institute, *Autonomous Weapons: an Open Letter from AI & Robotics Researchers*, 2015.

Primärmaterialet består av fyra artiklar (cirka 100 sidor) skrivna av fem olika författare som presenteras under avsnitt 1.3.1. Antalet är begränsat till fyra på grund av arbetets omfång. Samtliga fokuserar på LAWS och IHL. En av författarna, Asaro, skriver även om IHRL vilket jag i analysen valt att bortse från eftersom materialet är tänkt att ge överblick över vilka principer inom IHL som är relevanta.

Artiklarna är publicerade 2012 och 2013. I och med teknikutvecklingen kan artiklarna förefalla daterade. Trots det har jag valt att använda dessa som primärmaterial, i huvudsak på grund av två anledningar. För det första hänvisar forskning än idag till både artiklarna och dess författare, och materialet förefaller därmed fortfarande vara av betydelse. För det andra är det min avsikt att arbeta vidare på den forskning som tidigare gjorts. Artiklarna har i tidigare forskning använts för att undersöka LAWS i relation till IHL. Eftersom arbetet syftar till att addera ytterligare ett perspektiv till debatten med utgångspunkt i tidigare forskning, verkar urvalet därmed lämpligt trots artiklarnas publikationsår.

Primärmaterialet är endast ett urval av de artiklar som tidigare forskning undersöker. Just dessa fyra är utvalda på grund av att de fanns tillgängliga online, samt att de antingen argumenterar för eller emot ett förbud. Att artiklarna inte är från samma år är en begränsning med materialet. Båda artiklarna som argumenterar för att förbjuda LAWS är skrivna 2012, och båda artiklarna emot ett förbud är skrivna 2013. Det hade varit fördelaktigt att använda material som skrivits vid samma tillfälle eftersom förutsättningarna då varit de samma för samtliga författare. Det bör också tilläggas att artiklarna publicerade 2013 är längre än de från 2012. Artiklarna som argumenterar emot ett förbud erbjuder således utrymme att diskutera på ett mer utvecklat sätt.

Debatten kring LAWS förs på flera plattformar. Jag har valt att begränsa mig till artiklar skrivna av professorer och forskare inom ämnet (se avsnitt 1.3.1). I och med arbetets omfång och de avgränsningar som gjorts behandlar arbetet endast en utvald del av debatten samt människorätten. Analysen ger alltså ingen heltäckande bild av varken debatten kring LAWS eller dess möjliga påverkan på IHRL som helhet.

Artiklarna belyser totalt sju principer inom IHL. Dessa sju är: distinktion, proportionalitet, nödvändighet, artikel 36 i Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll, ansvarsutkrävande, försiktighet och Martensklausulen. Arbetet kommer inte behandla alla, dels på grund av arbetets omfång, dels på grund av att en motsvarighet i människorättsnormer är nödvändig för en komparation. Genèvekonventionens art. 36 har till exempel ingen tydlig motsvarighet i IHRL eller

mänskliga rättigheter och har därför uteslutits. För att få ett djup i analysen och för att undvika upprepning har jag valt att behandla distinktion och försiktighet samt proportionalitet och ansvarsutkrävande under gemensam rubrik.

1.3.1 Primär- och sekundärmaterial

”The evitability of autonomous robot warfare” (2012) är skriven av Noel E. Sharkey, professor i artificiell intelligens, robotik och datorvetenskap vid University of Sheffield i England. Sharkey är medgrundare av de två icke-statliga organisationerna International Committee for Robot Arms Control²⁷ och Foundation for Responsible Robotics²⁸. Han är också talesperson för organisationen Campaign to Stop Killer Robots.²⁹ Artikeln är publicerad i serien International Review of the Red Cross 2012.

Sharkey menar att det fortfarande finns chans att stoppa och diskutera utvecklingen av LAWS.³⁰ I artikeln presenterats tre huvudsakliga problem med LAWS i relation till IHL: distinktionsprincipen, proportionalitetsprincipen och ansvarsutkrävande. Att införa ett förbud, skriver Sharkey, är moraliskt sett det rätta att göra.³¹ Författaren menar att robotars begränsningar missuppfattas på grund av ett antropomorf narrativ som bland annat media, science fiction och forskare som är emot ett förbud använder sig av. Detta narrativ beskriver robotar som humana, och är enligt Sharkey oroväckande. Robotar kommer inte göra krig mer humant, utan snarare avhumanisera krig.³² Det är människor, inte maskiner, som har skapat lagar för krig, och det är människor, inte maskiner, som förstår dem, skriver Sharkey.³³

”On banning autonomous weapon systems: human rights, automation, and the dehumanization of lethal decision-making” är skriven av Peter Asaro, filosof (philosopher) i teknologi, vars arbete kretsar kring bland annat artificiell intelligens. Asaro är medgrundare av och vice ordförande i organisationen International Committee for Robot Arms Control.³⁴ Artikeln är publicerad i serien International Review of the Red Cross 2012.

²⁷ International Committee for Robot Arms Control (ICRAC), icrac.net, *About*, senast besökt 181221.

²⁸ Responsible Robotics, responsiblyrobotics.org, *Leadership*, senast besökt 181220.

²⁹ Campaign to Stop Killer Robots, stopkillrobots.org, *Spokespersons*, senast besökt 181221.

³⁰ Sharkey, E. Noel, *The evitability of autonomous robot warfare*, International Review of the Red Cross, Vol. 94, Issue 886, 2012, s. 799.

³¹ *Ibid*, s. 788-791.

³² *Ibid*, s. 791-793.

³³ *Ibid*, s. 796.

³⁴ International, Committee for Robot Arms Control (ICRAC), icrac.net, *Peter Asaro*, senast besökt 181221.

Asaro argumenterar för att utvecklingen och användandet av LAWS bör förbjudas. Författaren understryker att IHL kräver mänskligt omdöme, som är avgörande för att uppfylla IHL:s krav på distinktion, proportionalitet samt att avgöra vad som är militärt nödvändigt.³⁵ Eftersom AI-system måste förprogrammeras och, menar Asaro, kommer ha begränsad kapacitet, kommer det vara svårt eller till och med omöjligt att designa system som kan handskas med krigssituationer.³⁶ Auktoritet att initiera användning av dödligt våld kan inte legitimt delegeras till en automatiserad process utan måste förbli människans ansvar. Med denna princip som grund menar Asaro att ett internationellt förbud mot LAWS kan införas. Asaro fokuserar på IHL, men menar att frågan om autonomi också påverkar polisiärt arbete, gränskontroller och så vidare.³⁷

”Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: A Reply to the Critics” (2013) är skriven av Michael N. Schmitt, Howard S. Levie professor i juridik och väpnad konflikt vid US Naval War College Stockton Center for International Law. Artikeln är ett svar på Human Rights Watch rapport ”Losing Humanity” från 2012, som författaren menar missar att skilja på IHL:s förbud mot ett vapen som i sig är olovligt, och olovlig användning av ett tillåtet vapen.³⁸

Schmitt poängterar att LAWS inte är olovliga *per se* eftersom de inte bryter mot IHL:s regler kring vad som anses vara ett tillåtet vapen. IHL:s regler kommer däremot begränsa användningen. De utmaningar som autonomi medför är dock inte tillräckliga för att förbjuda LAWS. IHL:s principer som reglerar användningen av ett vapen menar Schmitt är robusta nog för att bevara humanitära värderingar. Att införa ett förbud skulle därför vara oansvarigt, eftersom LAWS erbjuder minskad risk för både civila och den som använder vapnet.³⁹ I artikeln besvarar Schmitt det han kallar för myter om LAWS. Bland annat förklarar han att människan inte kommer ersättas av robotar. LAWS kommer snarare att fungera som ett hjälpmedel. Den verkliga oron, skriver Schmitt,

³⁵ Asaro, Peter, *On banning autonomous weapon systems: human rights, automation, and the dehumanization of lethal decision-making*, International Review of the Red Cross, Vol. 94, Issue 886, 2012, s. 687.

³⁶ Ibid, s. 692.

³⁷ Ibid, s. 687-689.

³⁸ Schmitt, Michael N., *Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: A Reply to the Critics*, Harvard National Security Journal Features, 2013, s. 1-2.

³⁹ Ibid, s. 35-36.

ligger i risken att systemen blir hackade. Men robotar, understryker Schmitt, kommer inte ”go rogue”.⁴⁰

”Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won’t Work and How the Laws of War Can” (2013) är författad av Kenneth Anderson och Matthew C. Waxman. Anderson är professor i internationell rätt vid Washington College of Law. Waxman är professor i juridik vid Columbia Universitet och har tidigare arbetat vid USA:s utrikesdepartement.⁴¹ Bägge författarna är medlemmar i the Hoover Institution’s Task Force on National Security and Law.⁴²

Anderson och Waxman menar, i linje med Schmitt, att LAWS inte är olovliga *per se*.⁴³ När man talar om autonomi, skriver de, är det ett misstag att utgå ifrån de svåraste av miljöer. LAWS förväntas inte ersätta människan, utan snarare fungera som ett tillägg. Författarna utgår från att utvecklingen av LAWS kommer ske stegvis och är oundviklig eftersom utvecklingen av autonomi inte bara handlar om vapentechnologi, utan om teknologikutveckling överlag. Att reglera LAWS är både möjligt och önskvärt, skriver de, men istället för att förbjuda LAWS bör reglering uppstå stegvis, jämte teknologin.⁴⁴ Reglering måste ha bakgrund i att världen kommer anpassa sig till att maskiner tar beslut om liv och död. Anpassningen, skriver de, kommer ske eftersom maskiner kommer visas vara säkrare, och eftersom våra föreställningar om maskinära och mänskliga beslut kommer utvecklas.⁴⁵ Författarna menar att ett förbud innebär humanitära risker, eftersom LAWS, etiskt sett, i det långa loppet kommer vara att föredra i jämförelse med andra alternativ.⁴⁶

⁴⁰ Ibid, s. 6-7.

⁴¹ Anderson, Kenneth & Waxman, Matthew C., *Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won’t Work and How the Laws of War Can*, American University Washington College of Law Research Paper No. 2013-11, 2013, s. 32.

⁴² Hoover Institution, hoover.org, Jean Perkins Task Force, *About*, senast besökt 181222.

⁴³ Anderson; Waxman, 2013, s.27.

⁴⁴ Ibid, s. 2, 6-7.

⁴⁵ Ibid, s. 16.

⁴⁶ Ibid, s. 21.

Sekundärmaterialet består av de konventioner och deklARATIONER som är relevanta för arbetet: Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll⁴⁷, IV Haagkonventionen⁴⁸, Wiendeklarationen⁴⁹, FN:s Allmänna förklaring om mänskliga rättigheter (UDHR)⁵⁰, FN:s Konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (from och med nu: ICCPR)⁵¹ och FN:s Konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (från och med nu: ICESCR)⁵².

⁴⁷ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3.

⁴⁸ International Conferences (The Hague), Hague Convention (IV) Respecting the Laws and Customs of War on Land and Its Annex: Regulations Concerning the Laws and Customs of War on Land, 18 October 1907.

⁴⁹ UN General Assembly, Vienna Declaration and Programme of Action, 12 July 1993, A/CONF.157/23.

⁵⁰ UDHR, UN Doc. A/RES/217 (III), 10 December 1948.

⁵¹ UN General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966.

⁵² UN General Assembly, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 993 U.N.T.S., 16 December 1966.

2. Teori och metod

I följande avsnitt introduceras den teori samt den metod som används i arbetet. Teoriavsnittet är uppdelat i två delar. Avsnitt 2.1 presenterar det människorättsliga perspektiv som analysen knyter an till. I avsnitt 2.2 förklaras den definition av LAWS som används. I metodavsnitt 2.3 presenteras de två analytiska metoder som används för att undersöka primärmaterialet i syfte att besvara arbetets frågeställning.

2.1 Människorättsligt perspektiv

Arbetet syftar till att addera ett människorättsligt perspektiv till debatten om LAWS. Det människorättsliga perspektivet utgår från bärande principer inom människorätten och är hämtat från relevanta deklARATIONER och boken *International Human Rights Law*.⁵³

Alla människor skyddas av IHRL som gäller alltid och överallt. Rättssystemet tillåter personer att kräva sina mänskliga rättigheter gentemot staten som huvudsaklig skyldighetsinnehavare.⁵⁴ I Wiendeklarationen stadgas att mänskliga rättigheter och fundamentala friheter är ”*the birthright of all human beings; their protection and promotion is the first responsibility of Governments*”.⁵⁵ Att rättigheter anses medfödda kan spåras tillbaka till naturrätten och dess idé om naturliga rättigheter. Naturrätten har i sin tur inspirerat till idén om mänskliga rättigheter.⁵⁶

IHRL:s formella rättskällor uttrycks i Internationella domstolens (ICJ) stadga. Artikel 38(1) är generellt erkänd att uttrycka de rättskällor som gäller för IHRL. De rättskällor som uttrycks i artikeln är till exempel internationella konventioner och sedvanerätt.⁵⁷

IHRL baseras på staters samtycke till rättsbildning. Samtycke uttrycks till exempel genom internationella konventioner.⁵⁸ Den deklARATION som utgör grunden för IHRL är UDHR. De kärnvärden som uttrycks i UDHR är att mänskliga rättigheter är universella, beroende av varandra och odelbara.⁵⁹ Kärnvärdena grundas i sin tur på icke-

⁵³ Moeckli, Shah, Sivakumaran & Harris (red.), *International human rights law*, 2014.

⁵⁴ ICRC, 2003, s. 1.

⁵⁵ Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art. 1.

⁵⁶ Chinkin, Christine, ”Sources” i *International human rights law*, 2014, s. 77.

⁵⁷ United Nations, Statute of the International Court of Justice, 18 April 1946, art 38(1).

⁵⁸ Chinkin, Christine i *International human rights law*, 2014, s. 76-77.

⁵⁹ Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art 5.

diskriminering och alla människors lika värde, som är grundläggande inom IHRL.⁶⁰ Även ICCPR och ICESCR är betydande konventioner inom rättssystemet.⁶¹

Stater är skyldiga att respektera, skydda och införliva mänskliga rättigheter.⁶² Som en yttring av att IHRL baseras på samtycke, kan stater lägga reservationer mot traktatartiklar, förutsatt att reservationen till exempel inte går emot traktatets syfte.⁶³ Den enda gång stater kan frångå dess skyldigheter är då rättigheter begränsas och vid undantagstillstånd. Begränsningar måste vara föreskrivna av lag, drivas av ett legitimt mål och anses nödvändiga i ett demokratiskt samhälle. I undantagstillstånd får vissa, så kallade derogerbare rättigheter, frångås. Rätten till liv är ett exempel på en rättighet som är icke-derogierbar.⁶⁴ Rättigheten, stadgad i bland annat ICCPR artikel 6, inkluderar också att inte bli godtyckligt dödad.⁶⁵ Vid påstådda rättighetskränkningar är stater skyldiga, som en del av rätten till effektivt rättsmedel, att utreda huruvida en kränkning föreligger.⁶⁶ Att varje stat ska erbjuda ett effektivt rättsmedel är också stadgat i Wiendeklarationen.⁶⁷

Användande av våld mot en person måste uppfylla IHRL:s krav på nödvändighet och proportionalitet. Kraven finns stadgade i Code of Conduct for Law Enforcement Officials⁶⁸, och innebär att våld endast får användas när det är absolut nödvändigt, och att mängden måste vara proportionerlig.⁶⁹

Staters samtycke till rättsbildning uttrycks också genom sedvanerätt. Till skillnad från konventioner som endast binder traktatsparter, är sedvanerätten bindande för alla stater.⁷⁰ Rätten till liv är ett exempel på en rättighet som anses vara en del av sedvanerätten. Staten har enligt IHRL därmed, oavsett traktatpart eller inte, skyldighet att respektera, skydda och införliva rättigheten.⁷¹ Inom sedvanerätten finns också *jus*

⁶⁰ Ibid, art 15.

⁶¹ Chinkin, Christine i *International human rights law*, 2014, s. 79.

⁶² Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art. 1.

⁶³ United Nations, *Vienna Convention on the Law of Treaties*, 23 May 1969, United Nations, Treaty Series, vol. 1155, art 19(c)(b).

⁶⁴ Mégret, Frédéric, "Nature of Obligations" i *International human rights law*, s. 111-113.

⁶⁵ ICCPR, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966, art 6.

⁶⁶ Ibid, art 2(3).

⁶⁷ Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art. 27.

⁶⁸ UN General Assembly, Code of conduct for law enforcement officials, 5 February 1980, A/RES/34/169, art. 3.

⁶⁹ Heyns, Christof, Presentation at the informal expert meeting organized by the state parties to the Convention on Certain Conventional Weapons 13 – 16 May 2014, Geneva, Switzerland, s. 5-6.

⁷⁰ Chinkin, Christine i *International human rights law*, 2014, s. 81-83.

⁷¹ Mégret, Frédéric i *International human rights law*, s.102-103.

congens-normer. Till exempel betraktas tortyr, som förbjuds i UDHR artikel 5⁷², som en norm med *jus cogens*-status. Det innebär att förbudet mot tortyr är ett förbud som inte kan frångås.⁷³

IHL innehåller ett stort antal principer och överenskommelser. Ovan har de människorättsliga principer som är relevanta för arbetet introducerats. Dessa är: icke-diskriminering och likabehandling, rätten till liv, rätten till effektivt rättsmedel, staters skyldighet att respektera, skydda och införliva rättigheter, förbudet mot tortyr, IHL:s princip om proportionalitet, IHL:s princip om nödvändighet och alla människors lika värde. Samtliga principer förklaras mer ingående under avsnitt 4.2, där de används för att komparativt se på IHL:s principer i relation till ett människorättsligt perspektiv.

2.2 Definition av LAWS

Det finns ingen bestämd, enhetlig definition av LAWS.⁷⁴ I mitt primärmaterial, den forskning som gjorts på ämnet, nationellt och internationellt används olika definitioner. Inom debatten är tre begrepp vanligt förekommande för att förklara nivån av autonomi som används. Dessa tre är *human in the loop*, *human on the loop*, och *human out of the loop*. *In the loop* innebär semi-automatiska vapen som kräver mänsklig intervention. *On the loop* innebär att människor övervakar systemet, alltså att vapensystemet kan operera självständigt men att mänsklig intervention när som helst är möjligt. *Out of the loop* innebär fullt autonoma vapen, utan möjlighet till mänsklig intervention. Vapnet har designats av människor, men människan behöver efter det inte utöva kontroll över systemet.⁷⁵ Nedan presenteras de definitioner som används i mitt primärmaterial och den definition som gäller i detta arbete.

Sharkey vill förbjuda det han benämner som ”*autonomous lethal targeting by free-ranging robots*”.⁷⁶ Målet för länder som USA, Kina, Ryssland, menar Sharkey, är att utveckla system som autonomt kan arbeta tillsammans för att ”*locate their targets and destroy them*”.⁷⁷ Asaro definierar LAWS som ett system som kan sikta och initiera

⁷² ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art 75(2) och *Universal Declaration of Human Rights*, UN Doc. A/RES/217 (III), 10 December 1948, art 5.

⁷³ Boven, Theo von, ”Categories of Rights” i *International human rights law*, 2014, s. 151.

⁷⁴ Zieliński, Tadeusz, *Discussion about Preemptive Ban on Lethal Autonomous Weapon Systems*, *Journal of Security & Sustainability Issues*, 2018, s. 626.

⁷⁵ *Ibid*, s. 627-628.

⁷⁶ Sharkey, 2012 s. 787.

⁷⁷ *Ibid*, s. 788.

potentiellt dödligt våld utan att människor övervakar eller är involverade i beslutsfattandet. Ordet vapensystem används för att indikera att LAWS kan bestå av flera delar som tillsammans skapar ett system, till exempel en dator och en drönare.⁷⁸ Schmitt definierar LAWS som ett vapensystem bestående av ett vapen och den utrustning kopplad till dess användning. Även om människor kan behålla förmågan att ta kontroll över systemet, kan LAWS operera utan mänsklig samverkan. Dock, tillägger Schmitt, är ett fullt autonomt system aldrig helt fritt från människa eftersom det till exempel behövs någon som programmerar systemet.⁷⁹ Anderson och Waxman definierar LAWS som ett system med förmåga att välja ut ett mål och initiera attack mot detta, utan människa *in* eller *on the loop*.⁸⁰ Framtidens system, menar de, kanske programmeras på så sätt att människan inte behöver ge ett bekräftande kommando, utan endast bestämmer om ett maskin-initierat beslut om attack ska åsidosättas eller inte.⁸¹

Även om ingen bestämd definition finns, går det att se återkommande huvuddrag i definitionerna. De gemensamma nämnarna i primärmaterialets definitioner är att LAWS är system som kan identifiera (välja, lokalisera), sikta och attackera (initiera attack) med potentiellt dödligt våld, utan mänsklig samverkan, intervention eller involvering. Baserat på detta är den definition av LAWS som används i arbetet: vapensystem (alltså bestående av flera olika komponenter) som autonomt (helt utan mänsklig inblandning) kan identifiera ett mål och initiera attack med dödligt våld mot detta.

2.3 Metod

Den övergripande frågeställningen *På vilket sätt påverkar utvecklingen av dödliga autonoma vapensystem mänskliga rättigheter?* kommer i arbetet undersökas genom delfrågorna. Analysen kommer ske i två steg eftersom delfrågorna till antalet är två och kräver olika angreppssätt.

⁷⁸ Asaro, 2012, s. 690.

⁷⁹ Schmitt, 2013, s. 3-5.

⁸⁰ Anderson; Waxman, 2013, s. 19.

⁸¹ Ibid, s. 7.

2.3.1 Kvantitativ innehållsanalys

Del ett syftar till att besvara delfrågan *Vilka principer inom humanitärätten diskuteras i debatten?* Eftersom frågans formulering kräver beskrivning av primärmaterialet, kommer de fyra artiklarna analyseras med hjälp av kvantitativ innehållsanalys. Metoden är hämtad från boken *Textens mening och makt* skriven av Göran Bergström och Kristina Boréus. Metoden är lämplig eftersom syftet är att undersöka vilka IHL-principer som diskuteras i debatten, och vilka som är framträdande.⁸² Eftersom primärmaterialet inte är ohanterligt stort, kommer analysen genomföras manuellt. Bergström och Boréus förklarar att manuellt genomförda analyser möjliggör mer avancerade tolkningar än datorbaserade analyser. Vidare skriver de att innehållsanalysens styrka ligger i att skapa överblick över större material och i att kunna ge underlag för jämförelse.⁸³ Eftersom analysens andra del syftar till att komparera, förefaller metoden tjänlig.

I analysen tilldelas varje artikel en egen rubrik. Under rubriken presenteras först den kvantitativa analysens resultat med hjälp av ett kodschema. Det kompletteras med efterföljande text som tolkar tabellen, och återger vad författaren skriver om de berörda principerna.

Kodningsenheterna (det som räknas) bestäms av frågeställningen och kommer i arbetet bestå av följande: distinktionsprincipen, försiktighetsprincipen, proportionalitetsprincipen, ansvarsutkrävande, nödvändighet och Martensklausulen. Kodningsenheterna har valts ut med hänsyn till det människorättsliga perspektiv som förklaras under avsnitt 2.1 och de avgränsningar som presenteras under avsnitt 1.3.

För att säkerställa konsekvens i kodningen kommer samma kodningsenheter att räknas i samtliga texter. En precisering av kodningsenheterna är nödvändig eftersom primärmaterialet är skrivet på engelska och principerna ibland uttrycks på olika sätt. Distinktionsprincipens frekvens mäts med hjälp av orden *distinction*, *discriminate*, *indiscriminate*. Försiktighetsprincipens frekvens mäts med hjälp av ordet *precaution*. Proportionalitetsprincipens frekvens mäts med hjälp av orden *proportionality*, *proportional*, *collateral* (följt av *damage* eller *impact*). Ansvarsutkrävande mäts med hjälp av orden *responsibility*, *responsible*, *accountability*, *accountable*. Nödvändighet mäts med hjälp av orden *military* och *necessity* i kombination. Martensklausulen mäts genom orden *Martens* och *Clause* i kombination.

⁸² Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 50-51.

⁸³ *Ibid.*, s. 87.

Analysenheten, den enhet i vilken man räknar kodningsenheterna, är mitt primärmaterial.⁸⁴ Artiklarna kodas först var för sig, och sammanställs sedan i en tabell (se avsnitt 4.1.5).

2.3.2 Komparativ prediktionsstudie

Del två bygger på steg ett, och syftar till att besvara delfrågan *Hur förhåller sig humanitärrettens principer till ett människorättsligt perspektiv?* Eftersom frågan är av komparerande karaktär kommer komparativ prediktionsstudie användas som metod när det människorättsliga perspektivet adderas. Metoden är hämtad ur metodboken *Komparativ metod – förståelse genom jämförelse* skriven av Tomas Denk.⁸⁵

Det finns tre typer av komparativa studier: beskrivande studier, förklarande studier och prediktionsstudier.⁸⁶ Boken utgår från jämförelse mellan länder, men komparativa studier och jämförelselogik kan även tillämpas på andra områden.⁸⁷ Till exempel, som i detta fall, i jämförelse mellan IHL och människorättsligt perspektiv. Eftersom LAWS ännu inte finns, och eftersom debatten kretsar kring hur vi bör hantera den eventuella framtida utvecklingen och användningen av dessa, är prediktionsstudier den typ som lämpar sig bäst. Prediktionsstudier syftar till att göra förutsägelser om framtida situationer.⁸⁸

Denk presenterar fasmodellen som används vid tillämpning av komparativ metod. Fasmodellen består av elva steg och utförs med hjälp av ett analyschema och analytiska kategorier.⁸⁹ Jämförelsen mellan det humanitär- och människorättsliga kommer i analysens andra del inte att utgå från varken analytiska kategorier eller ett analyschema eftersom det inte tillför något till arbetet. Istället för att följa fasmodellens elva steg, utförs jämförelsen i flytande text. Analysen kommer dock följa den övergripande idén som fasmodellen grundas på: att genom jämförelse se likheter och olikheter.⁹⁰

Provost skriver att en biprodukt av att komparera två system är att de kan korspollineras. Det finns alltså möjlighet att i ett av systemen finna lösningar som kan lånas och appliceras för att lösa problem i det andra.⁹¹ Både IHL och IHRL delar det

⁸⁴ Ibid, s. 88-89.

⁸⁵ Denk, Thomas, *Komparativ metod: förståelse genom jämförelse*, Studentlitteratur, Lund, 2002, s. 8.

⁸⁶ Ibid, s. 8.

⁸⁷ Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011, s. 82.

⁸⁸ Denk, 2002, s. 19-20.

⁸⁹ Ibid, s. 98.

⁹⁰ Ibid, s. 7.

⁹¹ Provost, 2002, s. 2.

gemensamma målet att skydda varje människas integritet. Därmed, skriver Provost, verkar det finnas en fertil grund för jämförelse och möjligtvis korspollinering mellan de två systemen.⁹² Huruvida en korspollinering mellan IHL och IHRL i frågan om LAWS är möjlig kommer diskuteras i avsnitt 5.2.

⁹² Ibid, s. 8-9.

3. Litteraturoversikt, tidigare forskning

Nedan presenteras ett urval av författare som på olika sätt skrivit om LAWS. Eftersom primärmaterialet är från 2012 och 2013, är urvalet medvetet fokuserat på forskning som gjorts senare. Eftersom tekniken som krävs inte finns och debatten är relativt ny, är det forskningsområde som finns att ta del av begränsat.

De som författat arbetes primärmaterial har varit med och bidragit till forskningsområdet. Liksom deras artiklar, fokuserar mycket av den forskning som gjorts kring LAWS på vapensystemen som ett krigsmedel. Därmed behandlar den övervägande delen av forskningen LAWS i relation till IHL. Två exempel på detta, Egeland och Andersson, presenteras nedan. Även Christof Heyns och Tadeusz Zieliński presenteras. Heyns är, så vitt jag vet, den författare som skrivit mest om autonoma vapen och människorätt. Ett antal icke-statliga organisationer har också publicerat rapporter på ämnet, bland annat Amnesty International och Human Rights Watch. Amnestys rapport presenteras i urvalet nedan.

”Lethal Autonomous Weapon Systems under International Humanitarian Law” är ett examensarbete i internationella relationer, publicerat i *Nordic Journal of International Law*, skrivet av Kjølsv Egeland vid Oxford University 2016. Genom att undersöka LAWS i relation till tre principer inom IHL (distinktion, proportionalitet och försiktighet) konstaterar författaren att det vore svårt att bygga vapensystem som kan respektera och följa principerna. Egeland undersöker och problematiserar också ansvarsutkrävande ur tre perspektiv: statligt ansvar, individuellt ansvar och befälhavares ansvar.⁹³ LAWS enligt definition, skriver Egeland, negerar individuellt ansvar. Egeland drar slutsatsen att det inte är lagligt att utveckla autonoma vapen som kan besluta om liv och död, även om dessa innebär större exakthet än mänskligt beslutsfattande.⁹⁴ Även om artikeln fokuserar på IHL och krigssituationer, belyser Egeland att autonomi i vapensystem även berör nationell lag och människorätt, till exempel om tekniken används i polisiärt arbete.⁹⁵

Det finns anledning att vara kritisk till att använda ett examensarbete som tidigare forskning. Eftersom forskningsområdet är begränsat har jag trots det valt att inkludera Egelands arbete. Egeland är doktorand (DPhil candidate) i internationella

⁹³ Egeland, 2016, s. 91.

⁹⁴ Ibid, s. 116-118.

⁹⁵ Ibid, s. 91.

relationer vid Oxford Universitet, har en filosofie magister i freds- och konfliktvetenskap samt en filosofie kandidat i internationella studier från Oslo Universitet och har vid ett flertal gånger fått arbeten publicerade.⁹⁶ Egelands examensarbete har i min arbetsprocess främst fungerat som inspirationsmaterial vid ämnesval. Likt många andra fokuserar Egeland på humanitär rätten. Men, som författaren själv belyser, finns det intresse för att diskutera hur autonoma vapensystem och människorätten förhåller sig till varandra.

”Autonomous Weapons and Their Compliance with IHL” är en mastersuppsats skriven av Cecilia Andersson vid Lunds Universitet 2014. I likhet med Egeland fokuserar även Andersson på humanitär rätt, dess tre principer (distinktion, proportionalitet och försiktighet) och hur dessa överrensstämmer med utvecklandet och användandet av autonoma vapensystem. Andersson analyserar debatten och undersöker vilka argument som framförts.⁹⁷ Andersson drar slutsatsen att diskussionen cirkulerar kring vad autonoma vapen skulle vara utrustat med (sensorer, kamera osv.), och om de någonsin kan utrustas så att de på ett tillfredsställande sätt möter principernas krav. Ett annat centralt problem som Andersson belyser är att om vi ska använda LAWS i krigsfält, borde minimum-standard vara att de var lika bra eller bättre än människor.⁹⁸ Allt beror på vad som händer i utvecklingen av AGI.⁹⁹ Det huvudsakliga hindret i debatten är att LAWS ännu inte finns.¹⁰⁰ Andersson drar därmed slutsatsen att det är svårt att veta något med säkerhet, men att medan tekniken går framåt måste internationella arenor börja undersöka hur dessa vapen ska behandlas.¹⁰¹

Även med Anderssons arbete finns anledning att vara kritisk inför att använda ett examensarbete som tidigare forskning. Arbetet är skrivet för en mastersexamen vilket ger viss tyngd. Det ska däremot tilläggas att jag inte har kunnat finna någon information om författaren. Det som främst intresserade mig med Anderssons arbete var att de artiklar jag valt som primärmaterial behandlas. Arbetet kartlägger och analyserar argument som framförs i debatten. Även Andersson undersöker frågan med hjälp av IHL:s principer, men belyser också vikten av att tala om mer än bara legalitet. Anderssons arbete var ett bra sätt att översiktligt få insikt i debatten. Arbetet väckte

⁹⁶ Kjølv Egeland, kjolvegeland.wordpress.com, *About*, senast besökt 181220.

⁹⁷ Andersson, Cecilia, *Autonomous Weapons and Their Compliance with IHL*, Lunds Universitet, 2014, s. 2.

⁹⁸ *Ibid*, s. 38.

⁹⁹ *Ibid*, s. 43.

¹⁰⁰ *Ibid*, s. 50.

¹⁰¹ *Ibid*, s. 60-62.

frågor som jag, i mitt eget arbete sedan valt att arbeta vidare med.

”Human Rights and the use of Autonomous Weapons Systems (AWS) During Domestic Law Enforcement” är skriven av Christof Heyns, professor i människorätt vid University of Pretoria och publicerad i *Human Rights Quarterly* år 2016. Heyns var mellan 2010 och 2016 FN:s särskilda rapportör för utomrättsliga, summariska eller godtyckliga avrättningar.¹⁰² I artikeln undersöker Heyns internationell rätt och utvecklingen av autonoma vapen men, till skillnad från de ovan beskrivna, i kontexten rättsväsende. Heyns ställer två frågor; *kan* autonoma vapen vara kapabla att ta beslut, och *borde* de ta beslut?¹⁰³ Författaren menar att eftersom autonoma vapen inte möjliggör eller innebär meningsfull mänsklig kontroll, bör de inte användas inom rättsväsendet. Inte heller, tillägger Heyns, i väpnad konflikt.¹⁰⁴ Heyns tittar närmare på två rättigheter som han menar kan stå på spel i och med utvecklingen, rätten till kroppslig integritet (som i artikeln inkluderar rätten till liv) och värdighet.¹⁰⁵ Heyns menar att även om det går att föreställa sig situationer där autonomi i vapen tar bättre distinktions- eller proportionalitetsbeslut och räddar fler liv, borde de inte vara tillåtna eftersom de kan kränka rättigheterna.¹⁰⁶

Som ovan nämnt är Heyns, så vitt jag vet, den författare som skrivit mest om autonoma vapen i relation till människorätt. Han har även hållit presentation när expertgruppen GGE sammanträtt. Bland annat 2014, då han poängterade att det vore ett misstag att inte belysa frågan ur ett människorättsperspektiv.¹⁰⁷ Att inkludera en av författarens artiklar i urvalet kändes således av betydelse eftersom det människorättsliga perspektivet är relevant för mitt arbete. Att Heyns är professor i människorätt förefaller i sammanhanget värdefullt.

”Discussion About Preemptive Ban on Lethal Autonomous Weapon Systems” är skriven av Tadeusz Zieliński och publicerad i *Journal of Security and Sustainability Issues* 2018. Zielińskis är docent (Associated Professor) på War Studies University i Warszawa.¹⁰⁸ Artikeln diskuterar terminologiska problem associerade med LAWS.

¹⁰² Office of the High Commissioner, ohchr.org, *Mr. Christof Heyns, former Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*, senast besökt 181220.

¹⁰³ Heyns, Christof, *Human Rights and the use of Autonomous Weapons Systems (AWS) During Domestic Law Enforcement*, *Human Rights Quarterly* 38 (2016), 2016, s. 350-351.

¹⁰⁴ *Ibid*, s. 377.

¹⁰⁵ *Ibid*, s. 361.

¹⁰⁶ *Ibid*, s. 377-378.

¹⁰⁷ Heyns, 2014, s. 2.

¹⁰⁸ Zieliński, 2018, s. 634.

Zieliński konstaterar att eftersom det inte existerar en gemensam definition av vapensystemen inom internationell rätt eller på internationella arenor, skapas många olika tolkningar.¹⁰⁹ Zieliński går också igenom fyra förslag som presenterats kring ett förbud mot utveckling och/eller användningen av LAWS: ett totalt förbud, kravet på meningsfull mänsklig kontroll, förslaget kring att ha en så kallad ”ethical governor”, samt stegvis utveckling av regler. Slutsatsen som dras är att det är nödvändigt att etablera nya regler.¹¹⁰ Zieliński diskuterar också mänskliga rättigheter och menar att rätten till liv och rätten till kroppslig integritet inte kan delegeras till autonoma vapen. Utgångspunkten för fortsatt diskussion bör därför vara kopplad till meningsfull mänsklig kontroll. Zieliński skriver att det är orealistiskt att internationellt förbjuda LAWS, men att det däremot är viktigt att så mycket som möjligt görs för att säkerställa att avgörande beslut om liv och död förblir under mänsklig kontroll.¹¹¹

Zielińskis artikel var av intresse för mitt arbete dels eftersom den berör ämnet och i viss mån diskuterar mänskliga rättigheter, dels eftersom artikeln publicerades så sent som maj 2018. Artikeln är av kartläggande karaktär och kunde på liknande vis som Anderssons examensuppsats ge en översiktlig bild. Artikeln har i huvudsak använts i det syftet.

Amnesty International är en av de icke-statliga organisationer som diskuterat LAWS i relation till mänskliga rättigheter. I rapporten ”Autonomous Weapon Systems: Five Key Human Rights Issues for Consideration” adresseras utvecklingen av autonoma vapensystemen. Amnesty menar att teknikutvecklingen kan förändra och påverka, inte bara krig, utan även polisens brottsbekämpande arbete. Utvecklingen väcker allvarliga, människorättsliga problem och skulle i förlängningen kunna innebära att rätten till liv, förbudet mot tortyr och rätten till personlig säkerhet undermineras. De fem problem som Amnesty tar upp i sin rapport är bland annat att LAWS inte kommer kunna följa IHRL:s stadgade regler och att autonoma system eroderar mekanismer för ansvarsutkrävande.¹¹² Amnesty belyser också att internationella diskussioner tenderar att fokusera på LAWS genom en IHL-lins. Det är viktigt, men LAWS måste också undersökas genom en IHRL-lins. Att autonoma vapensystem skulle kunna följa IHRL:s principer om nödvändighet och proportionalitet bedömer Amnesty nämligen som

¹⁰⁹ Ibid, s. 628.

¹¹⁰ Ibid, s. 629-631.

¹¹¹ Ibid, s. 632-633.

¹¹² Amnesty International, *Autonomous Weapons systems: Five Key Human Rights Issues for Consideration*, Amnesty International Publications, 2015, s. 5-6.

tveksamt. I polisiära sammanhang skulle autonoma vapen utan meningsfull mänsklig kontroll inte ha kapacitet att följa internationella standarder. Amnesty menar således att ett förbud vore positivt.¹¹³

Amnestys rapport var av intresse för mitt arbete eftersom den belyser den människorättsliga aspekten. Rapporten gav inblick i hur icke-statliga organisationer ser på frågan om IHRL, mänskliga rättigheter och LAWS. Amnesty är tydliga med att de är för ett förbud, vilket genomsyrar rapporten. Detta har ur kritisk synpunkt tagits i beaktande.

Ursprungsfrågan som var av intresse att undersöka i arbetet var *På vilket sätt kan AI, ur ett människorättsperspektiv, påverka människor?* Eftersom AI används på olika sätt och inom flera områden i samhället, finns ett flertal dimensioner av frågan. Efter att ha läst och studerat ovan presenterad forskning gjordes valet att undersöka ursprungsfrågan med hjälp av debatten kring LAWS. Autonomi hade kunnat undersökas på flera andra sätt, till exempel genom sjukvården eller självkörande bilar. LAWS i relation till IHRL hade även kunnat studeras i polisiär verksamhet.

Tidigare forskning uttrycker behovet att inkludera mänskliga rättigheter och IHRL i debatten, vilket detta arbete syftar till. Så vitt jag vet har ingen uppsats inom fältet för mänskliga rättigheter behandlat ämnet.

¹¹³ Ibid, s. 27-28.

4. Analys

Analysen presenteras i följande avsnitt, enligt metodbeskrivning, i två delar. Del ett syftar till att besvara delfrågan *Vilka principer inom humanitärätten diskuteras i debatten?* Del två syftar till att besvara delfrågan *Hur förhåller sig humanitärrettens principer till ett människorättsligt perspektiv?*

Inledningsvis är det för tydlighetens skull värt att presentera och i korthet förklara de principer inom IHL som diskuteras i primärmaterialet. Samtliga principer förklaras mer ingående under tillhörande rubrik i avsnitt 4.2. En distinktion görs mellan artiklar som reglerar vad som anses vara ett lagligt vapen, och artiklar som reglerar vad som anses vara tillåten användning av ett vapen.

Artikel 35 och 51 i Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll reglerar vad som anses vara ett lagligt vapen. Artikel 35 förbjuder vapen som orsakar överflödiga skada eller onödigt lidande.¹¹⁴ Artikel 51 stadgar att urskillningslösa anfall är förbjudna. Det är till exempel anfall där stridande parter använder krigsmedel som inte kan riktas mot ett bestämt militärt mål.¹¹⁵ I analysen behandlas artikel 35 i samband med nödvändighet och artikel 51 i samband med distinktionsprincipen.

Vad som anses vara lovlig användning av ett vapen regleras inom IHL av bland annat distinktionsprincipen, försiktighetsprincipen, proportionalitetsprincipen, militär nödvändighet och Martensklausulen. Eftersom även ansvarsutkrävande blir relevant i sammanhanget kommer också det behandlas som en princip i analysen. Distinktionsprincipen innebär att parter, vid anfall, måste diskriminera mellan kombattanter och civila samt militära och civila mål. Civila och civil egendom får inte utsättas för anfall och vid tvivel ska målet i fråga behandlas som civilt.¹¹⁶ Parter får heller inte attackera kombattanter som är försatta ur stridbart skick.¹¹⁷ Försiktighetsprincipen innebär att parter ska göra allt som är praktiskt möjligt för att anfall inte riktas mot civila eller civil egendom.¹¹⁸ Operationer ska iaktta försiktighet, och om det går att välja mellan olika stridsmetoder eller stridsmedel ska den metod eller

¹¹⁴ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 35.

¹¹⁵ Ibid, art. 51(4)(c).

¹¹⁶ Ibid, art. 51(2)

¹¹⁷ Ibid, art. 41.

¹¹⁸ Ibid, art. 57(2)(a)(1).

det medel som orsakar minst fara för civila användas.¹¹⁹ Proportionalitetsprincipen innebär att stridande parter vid anfall måste väga förväntat antal förlorade liv bland civilbefolkning eller skada på civil egendom (så kallat collateral damage) mot förväntad militär fördel.¹²⁰ Principen om nödvändighet kan i korthet förklaras som att parter får vidta åtgärder som annars är förbjudna om det anses militärt nödvändigt.¹²¹ Martensklausulen finns till för att reglera de situationer som inte täcks av IHL. I sådana situationer ställer klausulen krav på att parter ska beakta humanitet.¹²² Ansvarutkrävande blir aktuellt när svåra överträdelser av IHL begås, till exempel vid uppsåtligt dödande.¹²³ Det medför individuellt internationellt ansvar för den som begått överträdelser.¹²⁴ Alla styrkor är underordnade en befälhavare, som ansvarar för sina underlydandes uppförande.¹²⁵

4.1 Kvantitativ innehållsanalys

4.1.1 Sharkey

Kodningsenheter	Frekvens
Distinktion	16
Försiktighet	0
Proportionalitet	11
Ansvar	14
Nödvändighet	1
Martensklausulen	0

Figur 1: kodschema med kodningsenheter, Sharkey

¹¹⁹ Ibid, art. 57(3).

¹²⁰ Ibid, art. 51(5)(b)

¹²¹ International Conferences (The Hague), Hague Convention (IV), 18 October 1907, art. 23 (g).

¹²² Roos, Per, *Sedvanerätten och Försvarsmakten, Hur påverkas ambitionerna i fredsframtvängande insatser?* Stockholm: Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2014, s. 173-174.

¹²³ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 85.

¹²⁴ Beckman, Olof, *Folkrätten i ett nötskal*, 2006, s. 175.

¹²⁵ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 43.

Kodschemat indikerar att Sharkey fokuserar på tre principer; distinktion, proportionalitet och ansvar. Även nödvändighet diskuteras men i jämförelse med de tre förstnämnda i begränsad utsträckning. Martensklausulen och försiktighet behandlas inte i artikeln.

Sharkey menar att LAWS inte kan diskriminera mellan kombattanter och civila, skadade samt personer som gett upp. Det är ett stort problem, eftersom det innebär att distinktionsprincipen inte efterlevs. Han hävdar att robotsystems diskriminering är svag, och att tre viktiga saker saknas för att principen ska tillfredsställas. För det första finns inte tillräckligt bra sensorer som kan fungera i krigsmiljö. Utrustningen kan berätta för oss att något är en människa, men inte mycket mer. För det andra finns ingen tillräckligt detaljerad definition av civil som kan programmeras om till mönsterliknande kod. För det tredje saknar LAWS situationsmedvetenhet som kan assistera i distinktionsbeslut. Att konstruera mänskligt sunt förnuft, skriver Sharkey, är svårt att göra.¹²⁶

Vidare delar Sharkey in proportionalitetsprincipen i det enkla och det svåra problemet. Maskiner kan lösa det enkla problemet att minimera civil skada (collateral damage) genom att välja det bäst lämpade vapnet och rikta det rätt. Det svåra proportionalitetsproblemet däremot, att beräkna militär fördel, kommer maskiner ha svårare att göra. Att avgöra vad som är proportionerligt kräver ett mänskligt, kvalitativt beslut.¹²⁷

Eftersom LAWS, menar Sharkey, inte har något agentskap kan maskinen inte hållas ansvarig för dess handlingar. Det är därmed svårt att rättvist fastslå vem som ska ställas inför svars för regelöverträdelser. Utan en tydlig ansvarskedja är användning av LAWS inte ett moraliskt alternativ.¹²⁸ Sharkey menar att vi därför måste försäkra att människor fortsatt utövar direkt kontroll över användning av dödligt våld.¹²⁹

Vad gäller militär nödvändighet uttrycker Sharkey oro över att LAWS, som han beskriver det, inte är vapen innan de är beväpnade. Oron ligger i att tekniken redan kommer finnas på plats, och att det därefter kommer vara enkelt att addera ett vapen. Det finns då inte möjlighet att reglera LAWS förrän efter de existerar och då kan det vara för sent. Utan ett stadgat förbud finns det därför risk att militär nödvändighet kommer diktera användandet av LAWS, oavsett om vi är redo eller inte.¹³⁰

¹²⁶ Sharkey, 2012, s. 788-789.

¹²⁷ Ibid, s. 789-790.

¹²⁸ Ibid, s. 790-791.

¹²⁹ Ibid, s. 799.

¹³⁰ Ibid, s. 798.

4.1.2 Asaro

Kodningsenheter	Frekvens
Distinktion	11
Försiktighet	3
Proportionalitet	15
Ansvar	24
Nödvändighet	2
Martensklausulen	0

Figur 2: kodschemat med kodningsenheter, Asaro

Kodschemat indikerar att Asaro nämner alla principer utom Martensklausulen. Distinktion, proportionalitet och ansvarsutkrävande är de principer med högst frekvens i artikeln. Försiktighet och nödvändighet diskuteras men i begränsad utsträckning jämfört med de tre förstnämnda.

Inom distinktionsprincipen menar Asaro att det är omöjligt att dra en tillräckligt tydlig skiljelinje mellan civila och kombattanter. Principen är mer komplex än en enkel sorteringsregel där varje människa enkelt kan klassas som antingen civil eller kombattant. Distinktionsbeslut, skriver Asaro, kräver tolkning av en ytterst komplex situation som rymmer att inberäkna till exempel intention hos andra personer. Asaro tillägger att mer precisa vapen visserligen är att föredra, men att även det mest precisa vapen kan användas olagligt och omoraliskt.¹³¹

Försiktighetsprincipen diskuteras genom citeringar av en annan författare, Kellenberger, som beskriver ett argument som framförs av förespråkarna: med bättre distinktions- och proportionalitetsberäkningar kommer försiktigheten i anfall att öka. Även om det vore fördelaktigt att förbättra beskyddande av civil befolkning, skriver Asaro, måste vi vara försiktiga med de slutsatser vi drar eftersom argumentet bygger på många antaganden.¹³²

Asaro påpekar att proportionalitetsprincipen kräver att vi väger värdet av liv mot

¹³¹ Asaro, 2012, s. 697-698, 702.

¹³² Ibid, s. 696-697.

värdet av militära mål. Eftersom värdena inte är fixerade, är de på sätt och vis beroende av moral. Att kalla LAWS moraliskt överordnade människan på grund av att systemen eventuellt till exempel kommer göra färre felaktiga diskrimineringsbeslut inte tillräckligt för att rättfärdiga dem. Dock erkänner Asaro att förbättrade proportionalitetsbeslut är önskvärt. Om teknologin fanns, skulle den kunna användas i assisterande syfte.¹³³

Vad gäller ansvarsutkrävande problematiserar Asaro frågan om förutsägbarhet. Om en maskin visar sig vara oförutsägbar, hur är det då rättvist att hålla någon ansvarig för dess handlingar? Asaro menar att autonomin underminerar befälhavarens ansvar och skyddar befälhavare från fall som annars kanske hade klassats som krigsförbrytelser.¹³⁴ Att använda LAWS som inte kan hållas ansvariga för handlingar är enligt Asaro oetiskt, omoraliskt och oansvarigt.¹³⁵ Därför bör inte auktoritet att döda utan mänsklig inblandning delegeras till maskiner.¹³⁶

IHL kräver mänskligt omdöme. Detta krav finns underförstått inbäddat i bland annat kravet på militär nödvändighet.¹³⁷ Eftersom artificiellt intelligenta vapensystem måste förprogrammeras och, enligt Asaro, endast kommer ha begränsad kapacitet kommer det vara svårt eller omöjligt att designa system som kan hantera krigssituationer. Att skydda civila i väpnad konflikt väcker etiska och rättsliga frågor, menar Asaro, speciellt i förhållande till exempelvis militär nödvändighet.¹³⁸

¹³³ Ibid, s. 701-702.

¹³⁴ Ibid, s. 693.

¹³⁵ Ibid, s. 695.

¹³⁶ Ibid, s. 688-689.

¹³⁷ Ibid, s. 687.

¹³⁸ Ibid, s. 692.

4.1.3 Schmitt

Kodningsenheter	Frekvens
Distinktion	24
Försiktighet	3
Proportionalitet	36
Ansvar	14
Nödvändighet	8
Martensklausulen	4

Figur 3: kodschemat med kodningsenheter, Schmitt

Kodschemat indikerar att Schmitt i huvudsak fokuserar på distinktion, proportionalitet och ansvarsutkrävande. Försiktighet och nödvändighet nämns jämförelsevis i högre frekvens än i de andra artiklarna, men behandlas sett till artikelns helhet i mindre utsträckning än de tre förstnämnda. Schmitt är ensam om att diskutera Martensklausulen.

Vad gäller tillåten användning av LAWS skriver Schmitt att det kommer vara utmanande att skapa en algoritm som precis kan mäta till exempel tvivel. Dock är det teoretiskt möjligt.¹³⁹ Enligt Schmitt är det en missuppfattning att risken för missidentifikation ökar utan att en människa befinner sig in the loop. Att människan inte styr gör inte vapnet olagligt *per se*. Schmitt menar dessutom att mänsklig uppfattning, i jämförelse med maskinell uppfattning, kan vara assisterande under vissa omständigheter, men också visas vara mindre tillförlitligt i andra. Han poängterar att även ett vapen som inte kan skilja på kombattanter och civila kan vara lagligt *per se*, eftersom alla krigsmiljöer inte har civila närvarande. Militärteknologi kan göra mer än att bara upptäcka en människa eller objekt. Moderna sensorer, skriver Schmitt, kan till exempel känna av storlek på objekt och dess hastighet.¹⁴⁰

Försiktighet är en regel som LAWS liksom alla andra vapen måste kunna följa. Att göra allt som är praktiskt möjligt menar Schmitt är balanspunkten i frågan. Att göra allt som är praktiskt möjligt skulle till exempel kunna kräva att externa sensorer

¹³⁹ Schmitt, 2013, s. 17.

¹⁴⁰ Ibid, s. 11-14.

används för att hjälpa till i identifikationsprocessen. Det kritiker missar, förklarar Schmitt, är att LAWS erbjuder större precision än mänskliga system.¹⁴¹ Vad gäller urskillningslösa anfall skriver Schmitt att autonomi osannolikt kommer orsaka onödigt lidande eller överflödigt skada eftersom regeln adresserar effekten på personen som attackeras. Dock kan LAWS användas som plattform för vapen som skulle kunna bryta mot regeln. Men den risken, menar Schmitt, är inte tillräckligt för att förbjuda LAWS som helhet.¹⁴²

Schmitt poängterar att attacker som utförs av LAWS också måste följa proportionalitetsprincipen, erkänner denna som komplex. Dock kan LAWS programmeras att göra så kallad CDEM-analys (collateral damage estimate methodology analysis). En sådan analys skulle kunna användas som ett verktyg för att tala om ifall risken för civil skada (collateral damage) är hög eller inte, och om attacken isåfall kräver godkännande från befälhavare. Den svårare uppgiften, skriver Schmitt, är att beräkna militär fördel. I teorin skulle det dock vara möjligt att programmera konservativa tröskelvärden för oacceptabla nivåer av civil skada (collateral damage). Det är svårt att beräkna allt. Det, skriver Schmitt, kan varken en maskin eller en människa.¹⁴³ LAWS kan endast brukas lagligt när dess användning innebär att parten i fråga kan åstadkomma militära mål som är omöjliga att uppnå genom användning av annat vapen som skulle orsaka mindre civil skada (collateral damage). Eftersom LAWS kan öka precision i krig, menar Schmitt, skulle ett förbud utsätta civila för en ökad risk som hade kunnat undvikas om LAWS varit tillgängligt.¹⁴⁴

Att människan inte har kontroll över systemet betyder inte att ingen har ansvar eller kan hållas ansvarig. Till exempel måste en människa programmera systemet. Den personen skulle isåfall kunna hållas ansvarig, skriver Schmitt.¹⁴⁵ Att maskiner helt skulle ersätta människor bedömer Schmitt som osannolikt.¹⁴⁶

Schmitt menar vidare att LAWS inte heller är olovlige *per se* enligt principen om militär nödvändighet eftersom de kan användas i situationer där de är värdefulla militärt, alltså nödvändiga. Därmed är nödvändighet inte något avgör om LAWS, eller dess användning är tillåten eller inte.¹⁴⁷

¹⁴¹ Ibid, s. 22-25.

¹⁴² Ibid, s. 8-9.

¹⁴³ Ibid, s. 20-21.

¹⁴⁴ Ibid, s. 23-24.

¹⁴⁵ Ibid, s. 33-34.

¹⁴⁶ Ibid, s. 6.

¹⁴⁷ Ibid, s. 22.

Vad gäller Martensklausulen skriver Schmitt skriver att klausulen bara används då ingen annan lag finns tillgänglig, och alltså inte är en övergripande princip. Schmitt menar att utvecklingen av sedvanerätten har minskat klausulens betydelse. Därmed är det högst osannolikt att LAWS skulle vara tillåtna under alla bestämmelser såsom sedvanerätt, men olovliga under Martensklausulen.¹⁴⁸

4.1.4 Anderson och Waxman

Kodningsenheter	Frekvens
Distinktion	18
Försiktighet	1
Proportionalitet	26
Ansvar	13
Nödvändighet	1
Martensklausulen	0

Figur 4: kodschema med kodningsenheter, Anderson och Waxman

Kodschemat indikerar att Anderson och Waxman fokuserar på distinktion, proportionalitet och ansvarsutkrävande. Försiktighet och nödvändighet diskuteras i jämförelse med de tre förstnämnda i begränsad utsträckning. Martensklausulen diskuteras inte.

Även Anderson och Waxman poängterar att det är skillnad mellan att ett vapen är lagligt och att det används på ett lagligt sätt. Att ett vapen tar beslut om liv och död gör inte vapnet i sig olagligt, förutsatt vapnet kan rikta våldet mot ett tillåtet mål. I vilken miljö vapensystemen används är dock avgörande eftersom förmågan att diskriminera, menar de, kan variera från system till system.¹⁴⁹ Författarna menar trots det att det finns stor potential vad gäller maskiners förmåga att ta distinktionsbeslut. Genom att kategorisera lagliga mål och successivt avancera systemet, menar Anderson och Waxman, är det möjligt att programmera distinktionsprincipen. Systemen kan på så sätt bli bättre på att diskriminera än människor. Huruvida det kommer hända är dock

¹⁴⁸ Ibid, s. 31-32.

¹⁴⁹ Anderson; Waxman, 2013, s. 10-11.

oklart. Maskiners förmåga att diskriminera kommer kanske endast fungera i begränsade miljöer och snarare som ett verktyg för människan, än en ersättning.¹⁵⁰

Försiktighet, menar Anderson och Waxman, är ett av de hinder som finns om målet är att skapa full autonomi som kan vara lika bra, eller bättre än människan i krigsmiljöer. Dock, skriver de, forskas det på hur man kan lösa problemen genom till exempel algoritmer. Vad gäller urskillningslösa anfall, poängterar Anderson och Waxman att bara för att LAWS kan välja mål, överträds inte förbudet. Autonoma vapensystem är således inte olagliga *per se*.¹⁵¹

Anderson och Waxman erkänner att proportionalitetsprincipen är svår. Om LAWS kan respektera principen är därmed beroende av i vilken miljö de används. Proportionalitet är hur som helst ett krav som LAWS måste kunna möta. Att programmera proportionalitet är utmanande, skriver Anderson och Waxman, eftersom det kräver att värden fästs vid olika mål och kategorier av människor samt att det är en bedömning måste kunna baserat på en komplex miljö.¹⁵² Dock ska möjligheten att teknologi reducerar risker för civila genom att öka precisionen i krig inte uteslutas.¹⁵³

Vad gäller ansvar, skriver Anderson och Waxman att det fortfarande kommer finnas människor som tar beslut och därmed kan hållas individuellt ansvariga för design eller användningsbeslut.¹⁵⁴ Anderson och Waxman skriver att det vore olyckligt att gå miste om fördelarna med LAWS för att tillfredsställa en *a priori* princip som stadgar att det alltid måste finnas en människa att hålla ansvarig. Att fokusera på snäv individbaserat ansvarsutkrävande är ett misstag eftersom IHL har bäst effekt och erbjuder bäst skydd när den gäller en sida i krig som helhet.¹⁵⁵ Anderson och Waxman tror att den mänskliga rollen i konflikt kommer minska, men skriver att människor inte kommer ersättas av maskiner.¹⁵⁶

I anslutning till diskussion om militär nödvändighet refererar Anderson och Waxman till argument som framförts i tidigare debatter kring vapen (till exempel i debatten om ubåten), som de menar liknar dagens argument emot LAWS. En invändning som tidigare framförts är att sådana vapen illegitimt reducerar kombattanters risk. Argumentet, menar författarna, framförs i kombination med att hävda att det är

¹⁵⁰ Ibid s. 12.

¹⁵¹ Ibid, s. 12.

¹⁵² Ibid, s. 12-13.

¹⁵³ Ibid, s. 15.

¹⁵⁴ Ibid, s. 17.

¹⁵⁵ Ibid, s. 16-17.

¹⁵⁶ Ibid, s. 2, 7.

orättvist och fegt att attackera från distans. Lagen begränsar dock inte någon sida i strid att enbart använda samma vapen som den andra sidan använder. Överlägsna vapen är alltså lagligt och en del av militär nödvändighet, skriver Anderson och Waxman.¹⁵⁷

4.1.5 Sammanställning

	Kodningsenheter Frekvens			
	Sharkey	Asaro	Schmitt	Anderson, Waxman
Distinktion	16	11	18	24
Försiktighet	0	3	1	3
Proportionalitet	11	15	26	36
Ansvar	14	24	13	14
Nödvändighet	1	2	1	8
Martensklausulen	0	0	0	4

Figur 5: kodschema med kodningsenheter, sammanställning

4.2 Komparation

I analysens andra del, som följer nedan, adderas ett människorättsligt perspektiv till de principer inom IHL som diskuteras i primärmaterialet. Distinktion och försiktighet samt proportionalitet och ansvar har placerats under gemensam rubrik för att undvika upprepning och för att ge ett djup till analysen. Under tillhörande rubrik presenteras först IHL:s principer mer ingående. Dessa jämförs sedan med IHRL:s principer utifrån arbetets teoretiska utgångspunkt. De människorättsliga principer som används är: icke-diskriminering och likabehandling, rätten till liv, rätten till effektivt rättsmedel, staters skyldighet att respektera, skydda och införliva rättigheter, förbudet mot tortyr, IHRL:s princip om proportionalitet, IHRL:s princip om nödvändighet och alla människors lika värde.

¹⁵⁷ Ibid, s. 8.

4.2.1 Distinktion, försiktighet och likabehandling

Distinktionsprincipen förklaras i Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll, artikel 48, som fastslår att ”*Parties to the conflict shall at all times distinguish between the civilian population and combatants and between civilian objects and military objectives and accordingly shall direct their operations only against military objectives*”.¹⁵⁸ Att endast militära mål får utsättas för anfall återkommer även i artikel 52.¹⁵⁹ Civila personer och civil egendom får alltså inte bli utsatta för anfall.¹⁶⁰ I artikel 50 stadgas att om det råder tvivel huruvida en person är civil eller kombattant, ska personen i fråga betraktas som civil.¹⁶¹ Parter måste också skilja på aktivt stridande kombattanter och kombattanter försatta ur stridbart skick (*hors de combat*).¹⁶² Artikel 41 förbjuder anfall mot en person som erkänts eller bör erkännas vara försatt ur stridbart skick. Artikeln förklarar att en person som är *hors de combat*, är till exempel en person som klart uttrycker avsikt att ge upp motstånd.¹⁶³ När en kombattant skadas ska denna enligt artikel 10 respekteras och skyddas oavsett vilken part i konflikten som personen tillhör.¹⁶⁴ Personen ska under alla omständigheter behandlas humant och i största möjliga utsträckning och så snabbt som möjligt erbjudas vård. Artikeln stadgar även att ”*There shall be no distinction among them founded on any grounds other than medical ones*”¹⁶⁵ Sårade, skadade och sjuka personer (civila eller kombattanter) definieras enligt artikel 8 som personer i behov av vård som avstår från fientliga handlingar.¹⁶⁶

Försiktighetsprincipen förklaras i Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll artikel 57 som fastslår att ”*In the conduct of military operations, constant care shall be taken to spare the civilian population, civilians and civilian objects*”.¹⁶⁷ Den förklarar också att om parter har möjlighet att välja mellan olika militära mål, ska det mål som tros orsaka minst fara för civila och civil egendom (collateral damage) väljas.¹⁶⁸

¹⁵⁸ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 48.

¹⁵⁹ Ibid, art. 52.

¹⁶⁰ Ibid. art. 51(2).

¹⁶¹ Ibid. art. 50.

¹⁶² Haupt, 2015, s. 133.

¹⁶³ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 41(b).

¹⁶⁴ Ibid, art. 10.

¹⁶⁵ Ibid, art. 10.

¹⁶⁶ Ibid, art. 8.

¹⁶⁷ Ibid. art. 57(1).

¹⁶⁸ Ibid. art. 57(3).

Artikeln ställer också krav på att parter ska göra allt som är praktiskt möjligt för att anfall riktas mot mål som inte är civila.¹⁶⁹ Dessutom stadgar artikel 57 att parter, vid val av medel och metod, alltså ska vidta alla praktiskt möjliga försiktighetsmått i syfte att reducera skada på civila och civil egendom (collateral damage).¹⁷⁰

Distinktionsprincipen inom IHL (som effektivt uttryckt kräver att parter i väpnad konflikt diskriminerar) och IHRL:s grundläggande princip om icke-diskriminering står i tydligt motsatsförhållande till varandra. Detta, med undantag för akuta vårdssituationer som kräver triage. Människorätten bygger på idén om allas lika värde, jämlikhet och icke-diskriminering.¹⁷¹ IHRL förbjuder både direkt och indirekt diskriminering. Denna grundprincip återfinnes i UDHR artikel 1, som stadgar att ”*All human beings are born free and equal in dignity and rights*”.¹⁷² Även artikel 2 förklarar att ”*Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind*”.¹⁷³ Åtskillnad får inte göras på grund av till exempel hudfärg, kön, religion, nationellt eller socialt ursprung. Likabehandling och icke-diskriminering ses som sedvanerätt. Det innebär att likabehandlingsprincipen gäller för alla stater, oavsett traktatpart eller inte.¹⁷⁴ Icke-diskriminering är inte bara stadgat i UDHR, utan även andra centrala konventioner så som ICESCR artikel 2 och ICCPR artikel 2.¹⁷⁵

Mänskliga rättigheter ses som universella och gäller således alla, överallt och alltid.¹⁷⁶ Det är dock rättfärdigat att behandla människor olika i om det strävar efter ett legitimt mål och sker på ett proportionerligt sätt. Icke-diskriminering kräver ibland att personer behandlas olika för att överkomma till exempel historisk ojämlikhet.¹⁷⁷ Till exempel har FN arbetat fram Kvinnokonventionen¹⁷⁸ och Rasdiskrimineringskonventionen¹⁷⁹.

¹⁶⁹ Ibid. art. 57(2)(a)(1).

¹⁷⁰ Ibid art. 57 (2)(a)(2) och (2)(a)(3).

¹⁷¹ Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art 5.

¹⁷² UDHR, UN Doc. A/RES/217 (III), 10 December 1948, art 1.

¹⁷³ Ibid, art 2.

¹⁷⁴ Moeckli, Daniel, ”Equality and Non-Discrimination” i *International human rights law*, 2014, s. 161.

¹⁷⁵ ICCPR, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966, art. 2 och ICESCR, 993 U.N.T.S 3, 16 December 1966, art 2.

¹⁷⁶ Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art 5.

¹⁷⁷ Moeckli, Daniel i *International human rights law*, 2014, s. 157.

¹⁷⁸ UN General Assembly, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 18 December 1979, A/RES/34/180.

¹⁷⁹ UN General Assembly, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 21 December 1965, United Nations, Treaty Series, vol. 660.

4.2.2 Proportionalitet, ansvar och rätten till liv

Proportionalitetsprincipen förklaras i Genèvekonventionens första tilläggsprotokoll artikel 51 (5)(b) som förbjuder ”*An attack which may be expected to cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, damage to civilian objects, or a combination thereof, which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated*”.¹⁸⁰

När IHL:s principer inte följs blir ansvarsutkrävande aktuellt. Artikel 85 i första tilläggsprotokollet stadgar vad som räknas som svåra överträdelser.¹⁸¹ Exempel på svåra överträdelser är uppsåtligt dödande, tortyr eller omänsklig behandling och uppsåtligt förorsakande av svårt lidande eller svår skada till kropp eller hälsa.¹⁸² Dessa medför individuellt internationellt ansvar för den som begått överträdelser.¹⁸³ En stat är enligt artikel 86 skyldig att i nationell domstol lagföra personen.¹⁸⁴ I artikel 43 förklaras det att den som står i befäl för en parts väpnade styrkor har ansvar för sina underlydandes uppförande.¹⁸⁵

Även inom IHRL finns proportionalitet, om än på annat vis, stadgad som princip. IHRL innehåller dock inte termen *collateral damage*.¹⁸⁶ Humanitärätten däremot, är präglad av tanken att det är tillåtet att döda fiendekombattanter och civila, iallafall vad gäller så kallat *collateral damage*.¹⁸⁷ Här skiljer de två sig åt. Proportionalitet inom IHRL innebär att "*the interest harmed may not exceed the interest protected*".¹⁸⁸ Det innebär att den grad av våld som brukas inte får överstiga den förmodade skada som orsakats om våld inte brukats. Proportionalitet ses som en central princip, och när våld används mot en person tas effekten som våldet orsakar personen med i beräkningen.¹⁸⁹ Principen finns stadgad i Code of Conduct for Law Enforcement Officials, artikel 3 som förklarar att "*Law enforcement officials may use force only when*

¹⁸⁰ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 51 (5)(b).

¹⁸¹ Ibid, art 85 (1).

¹⁸² Ibid, art. 85.

¹⁸³ Beckman, Olof i *Folkrätten i ett nötskal*, 2006, s. 175.

¹⁸⁴ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 86.

¹⁸⁵ Ibid, art. 43.

¹⁸⁶ Heyns, 2014, s. 5.

¹⁸⁷ Provost, 2002, s. 5-9.

¹⁸⁸ Heyns, 2014, s. 6.

¹⁸⁹ Röda Korset, redcross.se, *Hur får man kriga? Militär nödvändighet*, senast besökt 181227.

strictly necessary and to the extent required for the performance of their duty”, samt att artikeln aldrig ska tolkas att *”authorize the use of force which is disproportionate to the legitimate objective to be achieved”*.¹⁹⁰

Rätten till liv förklaras i UDHR artikel 3.¹⁹¹ Den stadgas även i artikel 6 i ICCPR som lyder *”Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life”*.¹⁹² Rätten till liv och att inte bli godtyckligt berövad livet är fundamental för IHRL och rättigheten anses vara del av sedvanerätten. Att inte bli godtyckligt dödad gäller alltså även i väpnad konflikt. Blir en person dödad lagligt under IHL, kränker det dock inte rätten till liv.¹⁹³

Under IHRL är stater skyldiga att utreda alla påståenden om människorättskränkningar som en del av rätten till effektivt rättsmedel.¹⁹⁴ Att varje stat ska erbjuda ett effektivt rättsystem för rättighetskränkningar är stadgat i Wiendeklarationen.¹⁹⁵ Rättigheten till effektivt rättsmedel gäller alltid, och har som syfte att (bland annat) förebygga godtyckligt användande av våld.¹⁹⁶ Kriminalisering och utredning av dödsfall är alltså en del av statens skyldighet att skydda rättigheter. Staten ska förhindra att detta sker, och om det sker ska den ansvariga prövas.

4.2.3 Nödvändighet, att respektera, skydda och uppfylla

IHL syftar å ena sidan till att lindra krigets verkningar, å andra sidan att skapa handlingsutrymme för att försätta fiender ur stridbart skick. Militär nödvändighet finns alltså inbäddat i humanitærrättens principer och regler.¹⁹⁷ IHL, skriver Provost, är formad av spänningen mellan humanitet och militär nödvändighet.¹⁹⁸

Principen om militär nödvändighet uttrycks i bland annat IV Haagkonventionen artikel 23(g) som stadgar att *”[...] it is especially forbidden [...] To destroy or seize the enemy's property, unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of war”*.¹⁹⁹

¹⁹⁰ UN General Assembly, Code of conduct for law enforcement officials, 5 February 1980, A/RES/34/169, art. 3.

¹⁹¹ UDHR, UN Doc. A/RES/217 (III), 10 December 1948, art. 3.

¹⁹² ICCPR, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966, art. 6.

¹⁹³ Rodley, Nigel S., ”Integrity of the Person” i *International human rights law*, 2014, s. 184-185.

¹⁹⁴ ICCPR, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966, art 2(3).

¹⁹⁵ Vienna Declaration and Programme of Action, 12 July 1993, A/CONF.157/23, art. 27.

¹⁹⁶ Shah, Sangeeta, ”Detention and Trial” i *International human rights law*, 2014, s. 259.

¹⁹⁷ Röda Korset, redcross.se, *Hur får man kriga? Militär nödvändighet*, senast besökt 181227.

¹⁹⁸ Provost, 2002, s. 5-9.

¹⁹⁹ International Conferences (The Hague), Hague Convention (IV), 18 October 1907, art. 23 (g).

Även inom IHRL återkommer kravet på nödvändighet. Liksom proportionalitetsprincipen inom IHL, skiljer den sig dock från IHL:s princip med samma namn. Inom IHRL innebär nödvändighet att våld endast ska brukas som sista utväg, när det inte finns något annat alternativ. När våld användas mot en person, spelar dessutom personens avsikt stor roll för IHRL.²⁰⁰

Det är staters skyldighet att respektera, skydda och uppfylla mänskliga rättigheter, internationella åtaganden ska implementeras.²⁰¹ Att respektera rättigheter är en negativ skyldighet, och kräver alltså inte handling från skyldighetsinnehavaren (staten). Istället är det en skyldighet att låta bli att handla på ett sätt som kränker rättigheter. Att skydda är däremot en positiv skyldighet som innebär att en stat är skyldig att proaktivt se till personer inom statens jurisdiktion inte utsätts för rättighetskränkningar av tredje part. Staten är ansvarig om skyldigheten misslyckas, till exempel på grund av att det proaktiva arbetet varit otillräckligt. Att uppfylla mänskliga rättigheter är också en positiv skyldighet. Det innebär att stater ska handla på så sätt att rättigheter kan åtnjutas i högre grad.²⁰²

Mänskliga rättigheter är inte absoluta i mening att de aldrig kan bli begränsade eller aldrig frångås. Dock gäller detta med undantag för till exempel tortyr, som inom IHRL ses som en *jus cogens*-norm, alltså ett förbud som inte kan frångås.²⁰³ I Wiendeklarationen stadgas tortyr som en av de värsta rättighetskränkningarna mot människans värdighet. Att inte utsättas för tortyr, förklaras det i Wiendeklarationen, är en rättighet som alltid måste skyddas under både IHL och IHRL.²⁰⁴ I övrigt kan rättigheter frångås på två sätt. För det första tillåts åtnjutandet av en rättighet under vissa omständigheter begränsas. Kraven som ställs på begränsningen är att den måste vara föreskriven av lag, drivas av ett legitimt mål (till exempel skyddande av andras rättigheter, pluralism eller demokrati) och anses nödvändig i ett demokratiskt samhälle. För det andra har stater möjlighet att derogera från skyldigheter i nödfall. Derogation får endast ske när en situation av allmän nöd som hotar nationen under IHRL existerar. En väpnad konflikt är inte automatiskt en allmän nödsituation. Stater förblir alltså skyldiga att fortsatt respektera rätten till liv samt förbudet mot tortyr och slaveri.²⁰⁵

²⁰⁰ Heyns, 2014, s. 6.

²⁰¹ Vienna Declaration and Programme of Action, UN Doc, A/CONF.157/23, 25 June 1993, art 5.

²⁰² Mégret, Frédéric "Nature of Obligations" i *International human rights law*, 2014, s. 102-104.

²⁰³ Boven, Theo von, i *International human rights law*, 2014, s. 151.

²⁰⁴ Vienna Declaration and Programme of Action, 12 July 1993, A/CONF.157/23, art. 55 & art. 56.

²⁰⁵ Mégret, Frédéric i *International human rights law*, s. 110-114.

4.2.4 Martensklausulen

IHL kan omöjligt vara fullt uttömmande och reglerar således inte alla tänkbara konfliktsituationer. I syfte att reglera de situationer där IHL inte räcker till finns Martensklausulen.²⁰⁶ Klausulen, som först stadgades i inledningen till IV Haagkonventionen från 1907, lyder:

*Until a more complete code of the laws of war has been issued, the High Contracting Parties deem it expedient to declare that, in cases not included in the Regulations adopted by them, the inhabitants and the belligerents remain under the protection and the rule of the principles of the law of nations, as they result from the usages established among civilized peoples, from the laws of humanity, and the dictates of the public conscience.*²⁰⁷

Enligt Martensklausulen ska parter, även i de situationer där folkrättsliga regler saknas, ändå beakta humanitet. Klausulen innebär också att en handling eller ett förhållande inte anses vara automatiskt tillåtet, bara på grund av att handlingen eller förhållandet inte är uttryckligen förbjudet.²⁰⁸ Martensklausulen återkommer i artikel 1(2) i första tilläggsprotokollet till Genèvekonventionen från 1949, som fastslår att

*In cases not covered by this Protocol or by other international agreements, civilians and combatants remain under the protection and authority of the principles of international law derived from established custom, from the principles of humanity and from the dictates of public conscience.*²⁰⁹

Provost förklarar att Martensklausulen rymmer och uttrycker den humanitära dimensionen inom IHL.²¹⁰ I och med att IHRL kompletterar IHL, måste parter ta hänsyn till mänskliga rättigheter när IHL:s regler tolkas.²¹¹ De värderingar som genomsyrar mänskliga rättigheter och IHRL, skriver Heyns, är en viktig del av det allmänna samvetets bud, och påverkar således tolkningen Martensklausulen. Heyns hävdar, med bakgrund i det, att Martensklausulen därför också påverkar huruvida LAWS kan

²⁰⁶ Roos, Per, *Sedvanerätten och Försvarsmakten Hur påverkas ambitionerna i fredsframtvingande insatser?* Stockholm: Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2014, s. 173-174.

²⁰⁷ The Hague, Hague Convention (IV), 18 October 1907, preamble.

²⁰⁸ Roos, 2014, s. 173-174.

²⁰⁹ ICRC, Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949 (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3, art. 1(2).

²¹⁰ Provost, 2002, s. 5-9.

²¹¹ Heyns, 2014, s. 8.

bedömas vara lagliga eller inte. LAWS är inte automatiskt är tillåtna även om ett uttalat förbud saknas. Vapen med viss grad av autonomi, menar Heyns, kan komma att kränka humanitetens principer och det allmänna samvetets bud, och därmed mänskliga rättigheter.²¹²

En aspekt av IHRL som blir relevant i tolkning av Martensklausulen är till exempel värdighet.²¹³ Wiendeklarationens preambel, förklarar att ”*all human rights derive from the dignity and worth inherent in the human person*”.²¹⁴ Även i preambeln till både ICESCR och ICCPR stadgas att rättigheter ”*derive from the inherent dignity of the human person*”.²¹⁵ Värdighet grundas på idén om att alla människor ska respekteras, och ses som en del av personlig integritet. Personlig integritet relaterar i sin tur till exempelvis rätten till liv, och förbudet mot tortyr.²¹⁶ Att en maskin tar beslut om liv och död, skriver Heyns, kan argumenteras vara ytterst ovärdigt eftersom människor behandlas som objekt.²¹⁷

²¹² Ibid, s. 4.

²¹³ Ibid, s 8.

²¹⁴ Vienna Declaration and Programme of Action, 12 July 1993, A/CONF.157/23, preamble.

²¹⁵ ICESCR, 993 U.N.T.S 3, 16 December 1966, preamble och ICCPR, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966, preamble.

²¹⁶ Rodley, Nigel S., i *International human rights law*, 2014, s. 174.

²¹⁷ Heyns, 2014, s. 8.

5. Resultat och diskussion

5.1 Resultat

Vad gäller den kvantitativa aspekten av den första delen av analysen, är det tydligt att tre principer dominerar debatten; distinktion, proportionalitet och ansvarsutkrävande. De tre ges mest utrymme i mening att de nämns flest gånger (har högst frekvens i samtliga artiklar) och diskuteras mest. Försiktighet och nödvändighet diskuteras jämförelsevis i mindre utsträckning än de tre förstnämnda. Martensklausulen är den princip som tilldelas minst utrymme, och har överlägset lägst frekvens. Klausulen nämns endast i en av artiklarna (Schmitt).

Det är värt att påminna om primärmaterialets två begränsningar som tidigare i arbetet nämndes. Artiklarna skrivna av Schmitt, Anderson och Waxman publicerades ett år senare än artiklarna författade av Sharkey och Asaro, och är längre. Schmitt, Anderson och Waxman har högre frekvens på samtliga kodningsenheter, med undantag från ansvarsutkrävande (se figur 5, Sharkey och Schmitt). Möjligtvis är det en konsekvens både av tidsaspekten och sidantalet.

Vad gäller den beskrivande aspekten av den första delen av analysen, är det värt att märka att artiklarnas författare intar motsatta positioner i frågan om ifall människan kommer ersättas av LAWS eller inte. De som är för ett förbud av LAWS utgår från att människan kommer ersättas av robotar, medan de som är emot ett förbud av LAWS bedömer chansen att människan ersätts på fältet som osannolik. Detta belyser ett problem som hela diskussionen präglas av — brist på enhetlig definitionen av LAWS. Konsekvensen blir att även om författarna har gemensamma grunddrag i deras definitioner av LAWS, finns olika föreställningar om när systemen kommer användas, hur avancerade systemen kommer vara, och i vilket syfte systemen ska användas. Till exempel hävdar Sharkey att LAWS inte har tillräckligt bra sensorer för att hantera krigssituationer, samtidigt som Anderson och Waxman menar att miljön som LAWS kommer användas i kommer vara begränsad och anpassad efter syfte. Vad som ska användas var och när förefaller vara oklart. Det verkar också finnas en konflikt mellan vad som är teoretiskt möjligt, och vad som är moraliskt fel — till exempel att fästa värden vid objekt för att beräkna militär fördel. Författarna som är emot ett förbud verkar lägga större vikt vid vad som är teoretiskt möjligt. Vidare har författarna olika fokus. Medan Sharkey och Asaro lägger tyngd vid att diskutera användningen av

LAWS, poängterar Schmitt, Anderson och Waxman vapensystemens laglighet *per se*. Detta kan dock vara en yttring av materialets begränsningar, men är ändå värt att nämna.

Den andra, komparativa delen av analysen visar att det uppstår en tydlig konflikt mellan humanitærrättens och människorättens principer. I synnerhet försätter distinktionsprincipen IHRL och IHL i ett direkt motsatsförhållande. Detta, med undantag för situationer som kräver triage då distinktionsprincipen, oavsett om det gäller civil eller kombattant, fiende eller allierad, förefaller att upphöra. Istället domineras terminologin av likabehandling och humanitet. Till exempel förklaras att alla ska behandlas humant, och att det bortsett från medicinska skäl inte får göras någon åtskillnad mellan de skadade. Både IHRL och IHL rätt verkar dock innehålla element av försiktighet och särskild hänsyn. Proportionalitetsprincipen visar också på ett tydligt motsatsförhållande. Att inom IHL beräkna collateral damage innebär att civil förlust är en oundviklig del av beräkningen. Dessutom får militär fördel inget utrymme i IHRL. Även nödvändighet har två distinkt skilda betydelser inom rättssystemet. Att våld endast ska användas som sista utväg verkar inte vara standard inom humanitærrätten, där syftet med reglerna rymmer att bekämpa motståndaren. Martensklausulen är den princip som får minst utrymme i debatten, vilket ur ett människorättsligt perspektiv kan anses problematiskt. Detta diskuteras vidare under avsnitt 5.2.

5.2 Diskussion

Inledningsvis är ett konstaterande nödvändigt. Det förefaller förvisso önskvärt att krig inte ska finnas. Men så länge krig finns, behöver vi regler som kontrollerar det. IHL fyller uppenbarligen ett väldigt viktigt syfte. Att ta bort IHL ur diskussionen om LAWS, eller utgå från en världsbild där lagar som reglerar krig inte behövs är således inte önskvärt. Det är inte det som föreslås här. Snarare försöker arbetet ta tillvara på det behov som uttrycks av bland annat Egeland och Heyns — att inkludera mänskliga rättigheter och IHRL i debatten.

Att addera ett människorättsperspektiv görs dock inte med lätthet. Arbetet komparerar en förmodad likhet som slutar i olikhet. Den förmodade likheten består i att både IHL och IHRL är delar av den internationella rätten, delar gemensamma värderingar om respekt och värdighet, och att båda gäller i krigstid. Men det är svårt att jämföra de två, eftersom principerna inom IHL är adapterade, endast gäller i

konfliktsituation och har begränsad tillämpning. Människorätten och dess principer är större än så, och tillämpas i fler sammanhang. Utifrån analysen går det att hävda att IHL och IHRL inte är kompatibla. Speciellt blir konflikten mellan distinktion och likabehandling svårt, eftersom de står i tydligt motsatsförhållande. Eftersom debatten utgår ifrån och fokuserar på krigssituationer är det vanskligt att applicera ett människorättsligt perspektiv (se stycket nedan). Om man trots det skulle bedöma om utvecklingen av LAWS är förenlig med människorättens principer, skulle det antagligen bedömas högst osannolikt.

Vad gäller distinktion kan man säga att även om både IHL och IHRL gäller i väpnad konflikt, förefaller det självklart inte önskvärt att *inte* diskriminera mellan kombattanter och civila vid anfall. Det är givetvis både nödvändigt och önskvärt, både sett utifrån IHL och IHRL, att IHL:s distinktionsprincip överordnas IHRL:s likabehandlingsideal. IHL:s proportionalitetsprincip förefaller ha ett mer utilitaristiskt tänk än IHRL:s princip med samma namn. Det utilitaristiska synsättet kommer till uttryck i det att civil skada är en del av beräkningen. Att civila liv oundvikligen går till spillo förefaller inte vara kompatibelt med människorättens syn på rätten till liv. Även om lovligt dödande av en person under IHL inte kränker rätten till liv, rymmer människorättens bud att alla människor har rätt till liv ingen utilitarism. IHL:s proportionalitetsprincip kräver dessutom att värdet av liv vägs mot värdet av militära mål. Människorätten tar hänsyn till helt andra faktorer. Ur ett människorättsligt perspektiv är det dock positivt att ansvarsutkrävande diskuteras i så pass hög utsträckning. Även om vad som räknas som tillåtet och inte (till exempel vad som är proportionerligt) skiljer sig inom IHL och IHRL, vittnar det om att iallafall en för människorätten betydande princip får plats i diskussionen. Även nödvändighet, liksom proportionalitet, återfinns som princip inom både IHL och IHRL. Det som däremot skiljer principerna åt är när våld får användas. Att våld endast ska användas som sista utväg verkar inte vara standard inom humanitärätten, där syftet med våldet är att bekämpa motståndaren. Användningen av våld är tydligt mycket mer restriktivt inom människorätten än humanitärätten.

Den humanitärrettsliga princip som ur ett människorättsligt perspektiv kan anses vara av störst vikt, Martensklausulen, får knappt något utrymme i debatten vilket förefaller bekymmersamt. Ur ett människorättsligt perspektiv är Martensklausulen humanitärrettens kanske viktigaste princip, eftersom den påkallar det människorätten

präglas av. Visserligen adresserar artiklarna LAWS i förhållande till IHL, men endast en av författarna nämner IHRL. Detta i kombination vittnar om att människorätten är frånvarande från debatten. Det är värt att, innan detta resonemang utvecklas med hjälp av poänger som görs i primärmaterialet, påminna om att arbetet inte syftar till att undersöka huruvida ett förbud mot LAWS är önskvärt eller ej. Det är också värt att påminna om att den framtida utvecklingen av AGI och LAWS är högst spekulativ och oklar. Det är omöjligt att veta något med säkerhet, men arbetet tar utgångspunkt i att AI i framtiden kommer ha stor betydelse.

Sharkey belyser och uttrycker oro över att om vi inte reglerar (eller uttryckt med hans ord: förbjuder) LAWS, kan det vara för sent när tekniken väl är på plats. Om det är så, som Anderson och Waxman förutsäger, att världen kommer anpassa sig till att maskiner tar beslut om liv och död på grund av att maskiner är säkrare, och våra föreställningar om maskinära och mänskliga beslut kommer utvecklas, är det viktigt att vi diskuterar dessa frågor redan nu. Om Anderson och Waxman har rätt, är det ur ett människorättsligt perspektiv viktigt att erkänna den oro Sharkey belyser som verklig eftersom det innebär att det kommer uppstå en konfrontation mellan övertygelse (mänskliga rättigheter är viktigt och önskvärt) och insikt (det är effektivare att använda AI). Människorättsnormer riskerar då att förlora fäste eftersom tekniken kommer att vara så effektiv. Dessutom är det staters skyldighet under IHRL att proaktivt arbeta med att rättigheter inte kränks. Att Sharkey menar att det kanske är för sent att reglera tekniken när den väl är på plats, förefaller ur ett människorättsligt perspektiv högst oroväckande.

Eftersom LAWS hittills behandlats som ett krigsmedel är det som sagt av betydelse att diskutera hur LAWS förhåller sig till IHL. Om systemen, som Schmitt menar, erbjuder mindre risker både för den som använder vapnet och för civila skulle autonomi (ur ett människorättsligt perspektiv och i krigssituation diskuterat) kunna anses tjänligt. Men om det blir så som Asaro (och Heyns) förutsäger, att tekniken även kommer kunna användas i polisiärt arbete och vi då istället önskar att tala om LAWS i relation till mänskliga rättigheter eller IHRL (eftersom IHL inte gäller i detta sammanhang) kan det visas bli svårt.

Att motståndare till LAWS hävdar att systemen inte kan diskriminera förefaller ytterst problematiskt ur både ett människorättsligt och ett humanitärrettsligt perspektiv. Samtidigt förefaller det likvis, ur ett människorättsligt perspektiv, alarmerande att ha

vapen som är duktiga på att diskriminera eftersom allas lika värde och likabehandling är en grundläggande princip för mänskliga rättigheter. Om tekniken används i sammanhang där humanitärätten *inte* appliceras skulle det kunna innebära att likabehandlingsprincipen undermineras och att diskriminering blir svårare att motarbeta. Ur ett människorättsligt perspektiv förefaller frågan således vara om vi vill utveckla tekniken över huvud taget, och om vi vill det — i vilket syfte önskar vi isåfall att använda sådan teknik? Det som i människorätten blir motsvarigheten till försiktighetsåtgärder, alltså de konventioner som arbetats fram för att förbjuda och motverka diskriminering, riskerar att gå till spillo eller undermineras med autonoma vapensystem som är duktiga på att diskriminera. Om autonomi i vapen och IHL fortsätter vara rådande diskussionsutgångspunkt finns risk att mänskliga rättigheter tappar i betydelse.

Ur ett människorättsligt perspektiv kan åtminstone tre saker sägas vara av betydelse för framtiden. För det första måste en internationell, gemensam definition av LAWS stadgas. Att det idag inte finns är ett stort problem. Definitionsproblemet genomsyrar debatten och förefaller av analysen att döma ha stor betydelse. Utan gemensam definition blir det lätt så, att även om vi (förhoppningsvis) har ett gemensamt mål (att skapa säker och välvillig AI), så talar vi förbi varandra. När, var, hur och i vilket syfte LAWS ska användas är alltså av stor betydelse att förtydliga. För det andra verkar det ur ett människorättsligt perspektiv väga tungt att behålla människan som beslutsfattare. Att lämna ut (outsource) beslut om liv och död är ur ett människorättsperspektiv att kapitulera. Dessutom går det att diskutera hur ordet *godtyckligt* fungerar i kombination med att en maskin bestämmer vem som lever och inte. Om vi utgår från att vi inte kan, eller att det är svårt att finna någon att hålla ansvarig för LAWS beslut, krävs ur ett människorättsligt perspektiv att människan förblir in the loop. För det tredje förefaller det, med tanke på den sammanfattade rapporten från GGE:s sammankomst 2018 och Wallströms anförande, finnas både nationellt och internationellt intresse för att behålla meningsfull mänsklig kontroll. Ur ett människorättsligt perspektiv klingar det positivt, men vad meningsfull mänsklig kontroll innebär måste förtydligas. Här kan det eventuellt visa sig vara tjänligt att korpollinera IHL och IHRL, som Provost föreslår. Det skulle eventuellt innebära en möjlighet för IHRL och mänskliga rättigheter att få ökat utrymme i debatten.

För att sammanfatta ovan, och på så sätt effektivt besvara arbetets frågeställning *På vilket sätt påverkar utvecklingen av dödliga autonoma vapensystem mänskliga rättigheter?*, kan man konstatera att framtiden beror på utvecklingen av AI. I och med möjligheten att tekniken (och LAWS) en dag kommer finnas på plats är det av stor betydelse att redan nu arbeta proaktivt. Som det ser ut nu, då rådande diskussionsutgångspunkt är LAWS och IHL, riskerar AI i vapen att bli det som gör mänskliga rättigheter till en försvinnande punkt (vanishing point). Om vi önskar att behålla värdet och vikten av mänskliga rättigheter, är det avgörande att ett människorättsligt perspektiv får ökat utrymme i debatten.

Referenser

Böcker:

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl., Liber, Malmö, 2011

Denk, Thomas, *Komparativ metod: förståelse genom jämförelse*, Studentlitteratur, Lund, 2002

Linderfalk, Ulf (red.), *Folkrätten i ett nötskal*, Studentlitteratur, Lund, 2006

Moeckli, Daniel, Shah, Sangeeta, Sivakumaran, Sandesh & Harris, David (red.), *International human rights law*, Oxford University Press, Oxford, 2014

Provost, René, *International human rights and humanitarian law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002

Tegmark, Max, *Liv 3.0: att vara människa i den artificiella intelligensens tid*, Volante, Stockholm, 2017

Artiklar:

Amnesty International, *Autonomous Weapons systems: Five Key Human Rights Issues for Consideration*, Amnesty International Publications, 2015

Anderson, Kenneth & Matthew C. Waxman "Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won't Work and How the Laws of War Can" American University Washington College of Law Research Paper No. 2013-11, 2013

Andersson, Cecilia, *Autonomous Weapons and Their Compliance with IHL*, Lunds Universitet, 2014

Asaro, Peter, *On banning autonomous weapon systems: human rights, automation, and the dehumanization of lethal decision-making*, International Review of the Red Cross, Vol. 94, Issue 886, 2012

Campaign to Stop Killer Robots, *Country Views on Killer Robots*, 2018. Tillgänglig på: https://www.stopkillerrobots.org/wp-content/uploads/2018/04/KRC_CountryViews_13Apr2018.pdf

Egeland, Kjølvi, *Lethal Autonomous Weapon Systems under International Humanitarian Law*, Nordic Journal of International Law, Vol. 85, Issue 2, 2016

Grace, Katja; Salvatier, John; Dafoe, Allan; Zhang, Baobao; Evans, Owain, *When Will AI Exceed Human Performance? Evidence from AI Experts*, 2017

Haupt, Dirk Roland, *Autonoma vapensystemers folkrättsenlighet*, Stockholm: Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2015

Heyns, Christof, *Presentation at the informal expert meeting organized by the state parties to the Convention on Certain Conventional Weapons*, Geneva, Switzerland, 2014

Heyns, Christof, *Human Rights and the use of Autonomous Weapons Systems (AWS) During Domestic Law Enforcement*, Human Rights Quarterly 38 (2016), 2016

International Committee of the Red Cross (ICRC), *International Humanitarian Law and International Human Rights Law - Similarities and differences*, 2003

Roos, Per, *Sedvanerätten och Försvarsmakten Hur påverkas ambitionerna i fredsframtingande insatser?* Stockholm: Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2014

Rosen Jacobson, B (2018) Searching for meaningful human control. The April 2018 meeting on Lethal Autonomous Weapons Systems. DiploFoundation Policy Papers and Briefs 10. Tillgänglig på: https://www.diplomacy.edu/sites/default/files/Policy_papers_briefs_10_BRJ.pdf

Sharkey, Noel E., *The inevitability of autonomous robot warfare*, International Review of the Red Cross, Vol. 94, Issue 886, 2012

Schmitt, Michael N., *Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: A Reply to the Critics*, Harvard National Security Journal Features, 2013

Zieliński, Tadeusz, *Discussion about Preemptive Ban on Lethal Autonomous Weapon Systems*, Journal of Security & Sustainability Issues, 2018

FN-dokument:

International Committee of the Red Cross (ICRC), Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, 1125 UNTS 3

International Conferences (The Hague), Hague Convention (IV) Respecting the Laws and Customs of War on Land and Its Annex: Regulations Concerning the Laws and Customs of War on Land, 18 October 1907

UN General Assembly, Code of conduct for law enforcement officials, 5 February 1980, A/RES/34/169

UN General Assembly, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 18 December 1979, A/RES/34/180

UN General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 999 U.N.T.S. 171, 16 December 1966

UN General Assembly, International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 21 December 1965, United Nations, Treaty Series, vol. 660.

UN General Assembly, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 993 U.N.T.S., 16 December 1966

UN General Assembly, Vienna Declaration and Programme of Action, 12 July 1993, A/CONF.157/23

United Nations, Statute of the International Court of Justice, 18 April 1946

United Nations, *Vienna Convention on the Law of Treaties*, 23 May 1969, United Nations, Treaty Series, vol. 1155

Universal Declaration of Human Rights, UN Doc. A/RES/217 (III), 10 December 1948.

Internetkällor:

Campaign to Stop Killer Robots, stopkillerrobots.org, *The Solution*, tillgänglig på: <https://www.stopkillerrobots.org/learn/#solution> (senast besökt 2018-12-20)

Campaign to Stop Killer Robots, stopkillerrobots.org, *Spokespersons*. Tillgänglig på: <https://www.stopkillerrobots.org/media/> (senast besökt 2018-12-21)

Future of Life Institute "Autonomous Weapons: an Open Letter from AI & Robotics Researchers", 2015, tillgängligt på <https://futureoflife.org/open-letter-autonomous-weapons> (senast besökt 2018-12-26)

Hoover Institution, hoover.org, Jean Perkins Task Force, *About*. Tillgänglig på: <https://www.hoover.org/research-teams/national-security-law-task-force> (senast besökt 2018-12-22)

International, Committee for Robot Arms Control (ICRAC), icrac.net, *Peter Asaro*. Tillgänglig på: <https://www.icrac.net/members/peter-asaro/> (senast besökt 2018-12-21)

International Committee for Robot Arms Control (ICRAC), icrac.net, *About ICRAC*. Tillgänglig på: <https://www.icrac.net/about-icrac/> (senast besökt 2018-12-21)

Kjølv Egeland, kjoelvegeland.wordpress.com, *About*. Tillgänglig på: <https://kjoelvegeland.wordpress.com/about/> (senast besökt 2018-12-20)

Office of the High Commissioner, ohchr.org, *Mr. Christof Heyns, former Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. Tillgänglig på: <https://www.ohchr.org/en/issues/executions/pages/christofheyns.aspx> (senast besökt 2018-12-20)

Responsible Robotics, responsiblerobotics.org, *Leadership*. Tillgänglig på: <https://responsiblerobotics.org/about-us/responsible-robotics-team/> (senast besökt 2018-12-20)

Röda Korset, redcross.se, *Hur får man kriga?* Tillgänglig på: <https://www.redcross.se/vart-arbete/k2/krigets-lagar/hur-far-man-kriga/> (senast besökt 2018-12-27)

Regeringsdokument:

Autonoma vapensystem, Interpellation, 2017/18:20 av Stig Henriksson (V)

Autonoma vapensystem, Skriftlig fråga, 2017/18:285 av Rasmus Ling (MP)

Regeringskansliet, *Nationell inriktning för artificiell intelligens*, 2018, tillgänglig på: <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2018/05/nationell-inriktning-for-artificiell-intelligens/>